

Списание за екология и горско стопанство

ГОРА

110 години

5/2009

3,00 лв.

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Сред природата като у дома

Който работи на открито, сред природата, трябва да може изцяло да разчита на уреда си. Така, както се доверява на моторните триони STIHL, които са номер 1 в света. С инновационна техника и максимална производителност те улесняват

хората при работата и допринасят за опазване на околната среда. Безкомпромисно високото качество и на най-малкия елемент от оборудването им е характерно за STIHL - единственият производител на моторни триони в света, който сам

разработва и произвежда и веригите, и шините си. Допълнителна информация за моторните триони STIHL можете да получите от Вашия дилър на STIHL или на www.stihl.bg. Посетете ги и се потопете в завладяващия свят на STIHL!

Издание на Държавната агенция по горите

Как от кого се учи?

Докладът на Световната банка приема направената реформа в горския сектор, но отправя конкретни препоръки за развитие на неговата дейност. Видно е, че предстои още работа за хармонизиране на горското законодателство и практиката с европейския и световния опит в сектора.

Като цяло българското лесовъдство винаги се е изграждало върху научните достижения на водещи в горскостопанско отношение страни. Още през първите години от създаването - преди 13 десетилетия, на централата горска служба специалистите ни са се учили от руските, германските и френските лесовъди. С годините специфичните особености на нашите гори, които в по-голямата си част са планински и високопланински, са изградили основите на българска лесовъдска школа, която впоследствие получава и международно признание.

През май 1995 г. Джерал Грей, вицепрезидент на лесовъдската организация „Американ форест“, споделя: „Американските лесовъди има какво да научат от българските си колеги. Тук видях насаждения върху места, където никога не съм предполагал, че може да се създаде гора. Смайващи са размерите на мероприятията, свързани с борбата с ерозията и отвоюването на нови площи за гората. Тук видяхме методи, непознати на САЩ. Само фактът, че лесовъдите са успели да превърнат Родопите от Аризона в Калифорния, е достатъчен да ги включим във всички учебници по лесовъдство.“

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@dag.bg

Редактори:
ЕКАТЕРИНА ПОПОВА
eipopova@abv.bg
(водещ на броя)

СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
light@dag.bg

Литературен
и рекламен сътрудник:
ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортър:
ЙОРДАН ДАМИЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул., „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42; 989-55-40/8. 212; 213;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@dag.bg
БИС ТТВВБГ22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4.5. Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за печат на
09.06.2009 г. Индекс 20346.
Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Опечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността на Държавната агенция
по горите може да намерите на Интернет адрес www.dag.bg

В броя

2 Българските гори през погледа на Световната банка
3 Андрю Митчел - старши горски експерт
към Световната банка - България -
бележки относно управлението на горския сектор
6 Национални състезания - Ученически многобой в Тетевен
9 Съюзен живот - Пътуващ семинар на лесовъдите ветерани
10 Гори и екология - Климатичните промени
и екологичния рисков
11 Горите в България се нуждаят от по-добра защита
14Природата под закрила - Националният ден
на природните паркове - Защо не всяка година?
16 Срещи - Отново бих изbral професията на лесовъда
17 Горски пътища - От старо - ново
18 Информация
20 Гости на редакцията - Планинството означава
много по-широк поглед върху живота
23 Попътен вятър за абсолвентите
24 Пътешествия - Дубровник - очарователно съчетание
на история, архитектура и природа
26 Енергия от вятъра
- На корицата**
Художник Мирослава МЕРЕКЬОВА
През тази година ще се използват репродукции на картини
от автори, завършили Лесотехнически университет

CONTENTS

- 2** Bulgarian forests through the view of The World Bank
- 3** Notices about management of forest sector in Bulgaria
- 6** National student's contest in Teteven
- 9** The union's life - Traveling workshop of forestry veterans
- 10** Forests and ecology - Climatic changes and ecological risk
- 11** Bulgarian forests need better conservation
- 14** The nature under protection - The national day of Nature parks - Why not every year?
- 16** Meets - I would choose forestry profession again
- 17** Forest roads - From old - new
- 18** Information
- 20** Guest in the editorial office - Mountain seeking means wider view over the life
- 23** Sail with the wind, graduates
- 24** Travels - Dubrovnik - a charming harmony of history, architecture and nature
- 26** Energy from wind

На 22 май в Белоградчик се проведе работна среща, на която бяха представени доклад, изготвен от експерти на Световната банка - „България - бележки относно политика за управлението на горите“, както и позицията на Държавната агенция по горите във връзка с този доклад. Бе изнесена и информация за проекта „Подпомагане на реформите в горския сектор на Република България“, изготвен от експерти от OBf Consulting (консултантска фирма към Австрийските федерални гори) и финансиран от Европейската банка за възстановяване и развитие (проектът приключва в края на май и материали за него ще публикуваме в следващите броеве).

На срещата присъстваха г-р инж. Меглена Плугчиева - вицепремиер на Република България, Негово превъзходителство посланикът на Финландия Кауко Ямсен, Анна Георгиева - представител на Постоянната мисия на Световната банка в България, гл. комисар на Главна дирекция „Пожарна безопасност и спасяване“ Николай Николов, доц. Стефан Юруков - председател на ДАГ, аkad. Александър Александров - директор на Института за гората при БАН, инж. Кръстьо Спасов - областен управител на Област Видин, проф. Димитър Коларов - председател на Съюза на лесовъдите в България, инж. Антоний Стефанов - председател на Браншовото сдружение на практикуващите лесовъди и горски предприемачи „Булпрофор“, инж. Тихомир Томанов - изпълнителен директор на Асоциация „Общински гори“, инж. Петър Абрашев - председател на ФСОГСГП към КНСБ, Емил Цанков - кмет на Община Белоградчик, Иван Иванов - кмет на Община Малко Търново, инж. Пенка Стоичкова - гл. експерт в МОСВ, представители на неправителствени организации, журналисти.

БЪЛГАРСКИТЕ ГОРИ през погледа на Световната банка

Срещата бе открита от доц. Стефан Юруков, който отбелаяза:
- Инициирахме тази среща заедно с Мисията на Световната банка в България, за да запознаем възможно най-широк кръг заинтересованци - от неправителствения сектор, ръководители, политици, представители на медиите, на институциите, на местната власт, на синдикатите, всички онези, които имат отношение към устойчивото развитие на горския сектор в България. Целите на днешната среща са две. Да бъде представен докладът „България - бележки относно политиката за управлението на горите и резюме на проекта за финален доклад „Подпомагане на реформите в горския сектор на Република България“. Втората цел на срещата е въз основа на идентифицираните проблеми в развитието на горския сектор и на направените предложения всяка една от представените тук страни да обоснове своите позиции, така че да може да се прецени къде е консенсусът, кой са пресечните точки и къде има съществени различия.

Стартирането на институционални и структурни промени в горския отрасъл през 2007 г. бе продиктувано от необходимостта да бъде повишена неговата жизненост, конкурентоспособност и устойчивост. Предприети бяха конкретни стъпки - създаването на Държавна агенция по горите, регистрирането на държавните горски и на държавните ловни стопанства по Търговс-

кия закон като държавни предприятия, създаването на Национален фонд „Българска гора“, делегирането на контролните функции в регионалните дирекции по горите. Положителните икономически резултати от дейността на ДАГ и структурите му за 2007 и 2008 г. - запазването на броя на работните места, създаването на условия за реинвестиране, реалното обосновяване на държавните горски и ловни стопанства като икономически пазарни субекти, илюстрират в достатъчна степен сериозния, задълбочен и отговорен подход на държавната администрация към обществените изисквания и очаквания по отношение развитието на горския сектор. Трябва да подчертае - стартиралият през 2007 г. промени са продължение на идентичните и основните действия, набелязани през 2002-2004 г. от проекта „България - развитие на горския сектор“, подкрепен от

Световната банка. От средата на 2007 г. до сега тече непрекъснат процес на консултации по хода на реформата и всички ключови моменти от нея. За тази цел ние използваме всички форуми - заседания на Парламентарната комисия по земеделие и гори, срещи със синдикатите, браншови организации, асоциациите и неправителствените организации, със Съюза на лесовъдите и с досегашните ръководители на горското ведомство и не на последно място - пресконференции. Изразените мнения, различаващи се в определен диапазон, потвърждават една от основните констатации в доклада на Постоянната мисия на Световната банка в България, че основните на политиката, определящи управлението на сектора, способстват за развитието на икономически жизнеспособен горски сектор, въз основа на принципите на многофункционалността и устойчивото управление на горите“.

България - бележки относно политиката за управлението на горския сектор

Андрю МИТЧЕЛ - старши горски експерт
към Световната банка

(По материали от презентацията, изнесена в Белоградчик, и доклада от 10.03.2009 г., предоставен на участниците в срещата)

Основните принципи на извършващите се в България реформи са правилни. Идеите, че горските предприятия трябва и могат да бъдат финансово самостоятелни, че регулаторните функции трябва да бъдат отделени от всекидневните управлениски дейности и че горските предприятия трябва да бъдат насырчавани да подобряват своята ефективност и ориентация за предоставяне на услуги чрез прилагане на търговски бизнес практики не са нещо необично сред европейските горски агенции. Ирландия, Австрия, Финландия, Латвия и Естония са възприели подобни практики и също могат да предоставят управлениски услуги от глобална публична полза като опазване на природата по договор с държавата, като прилагат този подход или негови варианти.

Проблеми, произтичащи от процеса на реформа

Произтичащите от процеса на реформата проблеми поставят въпроса за жизнеспособността на реформите и доколко е вероятно институционалната рамка да се окаже устойчива. Съществуват 7 основни проблема.

1. Слабости в политиката и стратегическата рамка

Макар че в началото много сериозно бе обсъдено потенциалното разделение на управлението от регулаторните функции, за да станат предприятията по-стабилни финансово, а през 2003 г. бяха предприети дейности за прилагане на пилотен подход с ДДС (ДЛС), реформите, които стартираха през 2007 г., бяха непълни и останаха неразбрани като цяло. И докато, може би, някой наистина е имал идея за предстоящата насока (и е мобилизирал политическата подкрепа и необходимото законодателство, за да се придвижи целият горски/ловен портфейл от Министерство на земеделието и горите към Министерски съвет), изглежда сякаш няма яснота и широко разбиране за пътната карта на процеса за реформи. Сред различните заинтересовани страни съществено се различават идеите за „това, което предстои“, за начина, по който ще се разрешат проблемите, произтичащи от процеса на реформа, и липсва яснота за институционалните и организационните отговорности. Съществува рисък нито един от основните участници - ДГС и ДЛС, регионалните дирекции по горите, НФ „Българска гора“, и не на последно място - ДАГ, да няма мотивацията да прегърне напълно реформите, тъй като няма споделено виждане, ясно политическо изявление или пътна карта за пътя, който предстои.

2. Търговската жизнеспособност на горските и ловните предприятия

Мрежата от 141 горски стопанства и 37 ловни стопанства бе създадена, без напълно да се отчете тяхната финансова жизнеспособност или капацитет на персонала им да се заеме с управление на търговски принцип. Голям брой ДГС едва ли ще бъдат печеливи и няма да могат да реинвестират в своите дейности. Правната рамка не предвижда трансфер на приходи от печелившите към губещите ДГС. Част от проблема е свързан със степента на продуктивни горски активи за всяко едно стопанство. Така

наприимер някои предприятия управляват сравнително млади на-саждения. Те имат високи постоянни разходи (дейности за охрана, отглеждане и поддръжка) и ниски приходи, така че тяхната потенциална финансова жизнеспособност в близко бъдеще е ограничена. Други предприятия управляват големи територии от продуктивни гори и могат да имат разнообразни източници на доход от ловни дейности. Те могат да реинвестират и да плащат на своите служители по-високи заплати. Всички тези дейности са разписани от новото законодателство: печалбите и загубите не могат да се прехвърлят между предприятията за изравняване на положението.

Вероятно най-важното тук е да не се позволи приоритетът, даден на търговската жизнеспособност, да стане основание за подкопаване на екологичната устойчивост, нито да се позволи засилването на вече значителните заплахи за биоразнообразието в България. В някои гори добивът не бива да е съществен поради тяхната важност като основни естествени местообитания или поради тяхното значение за речния водосбор. Има опасение, че сегашните институционални реформи биха могли да доведат до цялостно разрушаване на естествени местообитания от екологично значение.

3. Институционални роли и отговорности

Съществува дилема относно начина, по който са определени институционалните отговорности в процеса на реформите. От една страна, ДГС и ДЛС трябва да бъдат финансово жизнеспособни, да взимат разумни икономически обосновани решения, да управляват персонала си, да осигуряват стимули въз основа на изпълнението и да работят като независими търговски субекти. От друга страна, ДАГ - която не работи на търговски принципи - има големи права за ограничаване на възможностите на ДГС да изпълняват своята дейност. И ДАГ, и РДГ имат широки управлениски отговорности, включващи много повече от надзора и засягащи текущото управление на конкретните предприятия.

Така например ДГС би трябвало да имат свободата да продават дървесина по начин, който им носи най-голяма възвращаемост („на корен“, от склад или доставена до клиента). На практика обаче, ако ДГС продава дървесината „на корен“, много по-голям дял от приходите се връща на ДАГ чрез данъци върху дървесината, отколкото ако ДГС продава дървесината от склад. И макар принципът, на който се основава това, да е наблюденето, че събираността на приходи е по-висока и изтичането - по-малко, решението дали дървесината да се продава от складовете трябва да се взима по-скоро от ДГС, а не от ДАГ. Това също говори за липса на вътрешен контрол и нуждата той да се заздрави като част от търговската практика на всяко ДГС, за да контролира собствените си запаси и инвентар от дървесина „на корен“.

4. Изясняване на контролните функции

Една от оригиналните цели на първоначално предложените реформи през 2003 г. беше ясно да се разграничават функциите за контрол и регулация от функциите по текущо управление на горите. В

сегашната институционална структура това не е направено. Вероятно ще е полезно да се уточни точно какво имаме предвид под функции за контрол и регулация. На първо място, конкретните ДГС носят отговорност по Търговския закон да управляват и опазват своите запаси и инвентар. Техният интерес като търговски субекти е да подобрят счетоводния си резултат, да ограничат измамите и корупцията и да се опитат да получат най-добрите цени за своята продукция на един конкурентен, свободен и прозрачен пазар. В този смисъл конкретните ДГС трябва да охраняват своите гори, да управляват своя инвентар, да използват пазара, за да извлекат максимална полза и да упражняват контролни функции върху собствената си дейност. На второ място, има по-широки функции на регулация и контрол, за които отговорност обично носи отделният орган, независимо от вида на собственост на горите - публична или частна. Те включват отговорности за осигуряване на съответствието на Плановете за управление на горите (ПУГ) на нормативната рамка, за контрол на изпълнението на ПУГ според описанието и регуляцията, за осигуряване на прехвърлянето на данъците, дължими на държавата, и за изпълнение на мерките с цел прозрачното, конкурентното и ефективното действие на пазара. Има и допълнителни отговорности за справяне с незаконната сеч, корупцията и тайните споразумения. Множество институции (особено ДАГ и регионалните дирекции по горите) изглежда изпълняват тези отговорности, които освен това често са зле дефинирани, припокриващи се, противоречиви или противоположни.

Към момента ДГС изглежда изпълняват контролните функции по отношение на частните собственици, като одобряват и проверяват плановете за управление и транспорта на дървесина и като издават разрешения за сеч. Тяхното участие в осигуряването на контролни функции върху основните им конкуренти в частния сектор е конфликт на интереси и се схваща от някои като несправедливост.

Дълбоко вкоренено в организацията на гражданското общество е мнението, изразено в пресата, че корупцията в горския сектор е ендемична. За да бъдат успешни институционалните реформи и за да се схващат те като успешни от обществеността и заинтересованите страни, ще трябва да се вземат мерки по въпросите, свързани с незаконната сеч и корупцията, по един агресивен, открит и прозрачен начин.

5. Функциониране на Национален фонд „Българска гора“

Малко са въпросите, по които има по-слабо разбиране, отколкото по въпроса за функционирането на Национален фонд (НФ) „Българска гора“. Разбирането на някои ДГС е, че НФ „Българска гора“ е механизъм за преразпределение и прехвърляне на ресурси от богатите ДГС към тези със сериозни търговски проблеми. Но тъй като НФ „Българска гора“ няма предназначението да покрива постоянните или експлоатационните разходи, малко вероятно е това да подобри техния основен финансов резултат. Освен това съществува рисък, че като се финансират инвестиции, например за залесяване или горски пътища, НФ „Българска гора“ може всъщност да влоши положението на най-нестабилните ДГС, защото това би увеличило техните постоянни разходи за охрана, управление и поддръжка.

Това не означава, че тези инвестиции не са необходими, а по-скоро, че трябва да се мобилизират обществени средства за финансиране поради дългосрочния характер на тези дейности и поради проблема с повишаването на постоянните разходи, което може да се случи. Не е ясно дали НФ „Българска гора“ е правилният механизъм, за да се направи това. НФ „Българска гора“ работи в съответствие със Закона за обществените поръчки (ЗОП) и въобще не е ясно дали с едно ДГС може да сключи договор за предоставяне на услуги за изпълнение на дейностите, които то само е предложило. Това не е законно по Търговския закон и по същество е конфликт на интереси. Накрая, дори ако НФ „Българска гора“ е в състояние да натрупа средствата, с които възnamерява да финан-

сира нови горски инвестиции, това вероятно ще е една много малка част от действителните нужди. Инвестициите в горски пътища например остават неотложна грижа дори за най-добре работещите ДГС, защото са скъпи и ДГС нямат възможност да финансират тези разходи.

6. Горският отрасъл, добивът на търговска дървесина и постигане на добри цени на пазара

Горският отрасъл иска гарантирани доставки на промишлена обла дървесина на конкурентни цени. Сегашната система за маркетинг и управление не гарантира нито едно от двете. Горският отрасъл е доминиран от малко на брой големи играчи и много малки участници. По-малко от 10 големи клиенти купуват повече от половината от дървесината, предлагана за продажба от ДГС/ДЛС. Тези купувачи се нуждаят от гарантирани доставки на големи обеми - милиони кубически метри на година. Достъпът до гарантирани доставки на дървесина е възпрепятстван поради:

- ◆ *чести търгове*, на които се предлагат за продажба малки количества дървен материал, на места пръснати из страната;
- ◆ *липса на алтернативни състезателни методи за продажба на дървесина*. Тъй като по системата на облагане на ДАГ с преференции се ползват търговете на добита дървесина, държана на склад. Продажбите на дървесина на корен или дългосрочните договори не се насырчават. Складовите бази рядко могат да поберат достатъчно количества, за да отговорят на нуждите на голямото търсене, а използването на складови бази увеличава цената франко завод;

- ◆ *пазарите не се регулират ефективно*. Наблюдава се непоследователност в публичното уведомяване за търговете, резервните цени не обслужват целта за стабилизиране на цените; липсва прозрачност и има възможност за тайни споразумения на пазара между купувачите и между купувачи и продавачи; не се определят санкции, когато се извършват ясни нарушения на законодателството за възлагане на поръчки.

Поради тези фактори някои от големите купувачи договарят споразумения за покупка с ДГС, които не са нито прозрачни, нито конкурентни. Някои от предприемачите освен това се опитват да увеличат своите собствени запаси от гори, частна собственост, както и от внос на сировини. Необходимо е да се разработи един прагматичен и организиран подход към пазарния пласмент на дървесина, който да е справедлив и за продавача, и за купувача, да е прозрачен, конкурсен, и все пак достатъчно гъвкав, за да се приспособява към ограниченията на търговските вериги.

7. Диверсификация на пазарите и проучване на нови възможности

Едно от предизвикателствата във връзка с новия институционален режим ще бъде намирането и развиването на нови пазари и пазарни възможности. Два са важните възникващи пазари за екологични стоки и услуги с горски произход - този за въглерод и този за сертифицирана дървесина.

Въглеродни пазари. Отчитайки, че наскоро България стана член на ЕС, много повече внимание се отдава на изпълнението на Схемата за търговия с емисии на ЕС (ECT), отколкото на достъпа до други регулирани пазари чрез така наречените проекти за Съвместно изпълнение (СИ), или чрез развитие на Схема за зелени инвестиции (СЗИ). България се надява да увеличи определения за нея лимит във връзка с ЕСТ на ЕС. Без това да стане нейните възможности за проекти СИ или за изпълнение на разумно оразмерени СЗИ ще бъдат ограничени. България има известен опит в развитие на проекти СИ, но досега няма одобрени горски проекти. България е избрала да включи единствено дейностите по залесяване/повторно залесяване и изсичане в отчетите си за съответствие с Протокола от Киото би могло да означава пропусната полза, тъй като потенциалът за намаляване на въглеродните емисии чрез подобряване на управлението на горите (например с по-добър контрол на горските пожари) е значителен.

Сертифициране на горите. България изнася сравнително малко необработена дървесина. Европейският пазар за дървесни продукти става все по-чувствителен на потребителското търсене на сертифициран продукт. Тъй като сертификацията изисква практиките по управлението на горите да отговарят на върховенството на закона, това може да стане важно допълнение към контролните и регуляторните функции на държавата, за подобряването на прозрачността и управлението в сектора и дори за прехвърляне на бремето на тези задачи към частния сектор поради упование то в него като независима трета страна - верификатор.

През 2006 г. правителството се ангажира да постави поне 30 % от държавните гори под сертифицирано управление. Макар ангажиментът да е достоен за уважение, няма почти никакъв напредък. Към момента са издадени 5 сертификата (около 3 % от общата площ на държавните гори) за управлението на около 104 000 хектара по стандартите на Съвета за горско стопанисване. Ако България възнамерява да реализира някакъв напредък и да изпълни своята цел да постави около милион хектара под управление, тя би следвало да е много по-агресивна и да насърчи ДГС и ДЛС да се заемат със сертификацията. Вариантите за насърчаване на приемането на сертификацията биха могли да включват:

- ◆ данъчна политика, осигуряваща освобождаване от данъци за публични и частни фирми, които отговарят на приемия сертификационен стандарт;
- ◆ преки субсидии посредством финансови механизми като НФ „Българска гора“;
- ◆ политики на публично възлагане на поръчки, изискващи използването на сертифициран продукт.

Възможности за напредък

Тази записка очертава 7 конкретни групи проблеми, произтичащи от предприетите реформи в горския сектор на България. Накратко те отразяват необходимостта:

◆ *от по-ясна идея, която да лежи в основата, да движи и да подкрепя процеса на реформата*, в съчетание с пътна карта с поставени цели за измерване на постигнатото, така че въздействията и резултатите на процеса на реформата да могат да се наблюдават и отчитат по-пълно;

◆ *да се предприемат спешни мерки за рационализиране на мрежата от печеливи и губещи предприятия* по начин, който гарантира, че ресурсите се разпределят за местата, където са най-необходими, и че институционалната уредба е финансово устойчива в рамката на публичните разходи;

◆ *да се определят с много по-голяма яснота отговорностите на институциите, участващи в реформата*, като се поясни кой на кого се отчита, как следва да се управляват и балансират отношенията за отчетност и как да се оценяват резултатите от дейността;

◆ *да се разграничат по-ясно отговорностите за регулиране от отговорностите за всекидневното управление на горите* и да се предприемат ясни стъпки за справяне с корупцията, тайното сдружаване и незаконната сеч в горския сектор;

◆ *да се предоставя повече информация за дейността на НФ „Българска гора“ на всички заинтересовани участници*, така че да има ясно разбиране за възможностите, които предоставя, както и за ограниченията, заложени в него;

◆ *да се подобри дейността на пазара на дървесина*, така че да стане далеч по-конкурентен, прозрачен и надежден източник на дървесина, отколкото е в момента, както и да се премахнат пречките по отношение на инвестициите при добива на дървесина;

◆ *да се открият начини за разнообразяване и разширяване на пазарите*, например чрез проучване на нови пазари за екологични стоки и услуги (като въглерод и сертифицирана дървесина).

Тези проблеми насочват към конкретни решения и подходи, които могат да се реализират в краткосрочен и средносрочен план.

Позицията на Държавната агенция по горите по изнесения доклад бе представена от инж. Илия Симеонов - зам.-председател на Агенцията. В нея се казва: „Докладът на Световната банка представява документ, изработен в съответствие с изразеното през лятото на 2007 г. разбиране от ДАГ и Мисията на Световната банка в София за необходимостта от започване на работа върху политическа записка за оказване на техническа подкрепа за горския сектор на България. Финансирането и проучването е със средства на Световната банка.

На тази основа експертен екип на Световната банка извършва проучвателна мисия в България между 29 септември и 10 октомври 2008 година. Мисията, включваща Петер Девиз - водещ специалист по околнна среда, Анна Георгиева - старши проектирен служител в Постоянната мисия на Световната банка в София, Андрю Митчел - горски експерт-консултант, и Андре Аасруд - специалист по фиксиране на въглеродните емисии, анализира със-

тоянието на горския сектор и предприетите от правителството действия за неговото укрепване, като установява възможните области на бъдещо сътрудничество. За тази цел екипът се срещна с представители на ДАГ и нейните структури, с организации от обществения и частния горски сектор и посети ДАС „Ракитово“, ДГС - Пловдив, РДГ - Пловдив, РДГ - Кърджали, ДГС - Момчилград.

Извършението проучвания анализират сегашното състояние на горския сектор в България, идентифицират проблеми, които затрудняват развитието на сектора, и предлагат решения на тези проблеми.

Ръководството на ДАГ приема направените от консултантския екип и българските партньори основни изводи за състоянието на горския сектор и посочените възможности за устойчиво развитие и подобряване на ефективността на отрасъла.

Резултатите от проучването помагат да се определят необходимостта от извършването на промените, стар-

тирали през 2007 година. От друга страна, е важно да се отбележи изводът, намерил място в доклада, че основите на политиката, основополагащи за управлението на сектора, съдействат за развитието на икономически жизнеспособен горски сектор въз основа на принципите на многофункционалността и устойчивото управление на горите.

Предложените конкретни политически, институционални и организационни действия са насочени към подобряване на дейността на горската институция чрез: делегиране на отговорности в сектора, ясно разделение на функциите на държавната власт, свързани с охраната, контрола и другите обществени, от стопанско-икономическите функции, увеличаване на капацитета за стопанско управление и планиране, финансиране на предоставяното на услуги. Те са добра основа за изработване на бъдеща пътна карта за въздействието и резултатите от провежданата реформа с поставени цели, критерии и срокове.“

Национални състезания

Горски многобой в Темевенския балкан

На 8 май сградата на Професионалната гимназия по горско стопанство и дървообработване „Сава Младенов“ в Темевен е притихнала в празнично очакване (сн. 1). Колективът на училището месеци наред се подготвя за състезанието по горски многобой, на което е домакин. Вече всичко е готово, градинката пред училището е кокетно подредена, ученици в носии притичват с последни приготовления. Състезанието открива директорът на училището инж. Зоя Петрова, която приветства участниците и гостиите. Възобновената миналата година във Велинград традиция на състезанието по горски многобой тази година е продължена в Темевен. Домакинството не е случайно, то е част от честванията в юбилейната година на училището-столетник.

Драматичният състав на училището представи откъс от постановката „Майстори“, а групата за фолклорни танци поздрави присъстващите с право хоро. Изпълнителите убедиха всички, че уменията и интересите им не се простират само в професионалната област.

На последвалата техническа конференция участниците изтеглиха своите състезателни номера. Всеки от осемте отбора на професионалните гимназии в Темевен, Велинград, Батак, Банско, Бургас, Берковица, Хасково и Русе се представи с по трима участници. Съдийските комисии се събраха за последни уточнения по регламента на състезанието.

Сутринта на 9 май отборите се събраха в училищния двор (сн. 2). Знамената на гимназиите - участници в многобоя, поели вълнението на учениците, гордо се разяваха в слънчевата утрин. Мажоретният състав на училището внесе допълнително настроение и емоция.

Събитието уважиха Маргарита Гатева - държавен експерт в Дирекция „Политика в професионалното образование и продължаващото обучение“ на МОН, Диана Аманасова -

1

2

3

директор на Дирекция „Образование“ на МЗХ, инж. Петко Врачовски - началник-отдел, инж. Любов Иргрева и инж. Емил Ракърджиев - експерти в ДАГ, инж. Полина Миткова - зам.-директор на РДГ - Ловеч, доц. Красимира Петкова - зам.-декан на Факултет „Горско стопанство“ в АТУ, Николай Павлов - кмет, инж. Марин Дамгов - зам.-кмет на община Темевен, инж. Николай Трифонов - директор на Областна дирекция „Земеделие“, представители на „Андреас Штил“ и „Хускварна България“ - спонзори на състезанието, директори на ДГС, представители на СЛРБ, учители. В присъствието на гостите и участниците Райко Райков - началник на Регионален инспекторат по образованието - Ловеч, дава символичен старт на състезанието (сн. 3).

В първия етап отборите трябваха да премерят сили по маршрут с дължина 1478 м, по който ги очакваха пунктове на отделните дисциплини. Първото изпитание бе разпознаване на гъби, насекоми вредители и повреди от мях, следи от птици и бозайници. Пристигайки на пункта, състезателят трябваше да изтегли номер на комбинацията от видове за разпознаване и да впише срещу латинското наименование на видя номера, поставен на експоната. Времето за разпознаване бе 5 минути, а за всеки непознат вид се отчиташе по една наказателна минута (сн. 4).

Пътят към втория пункт за спортен риболов бе стръмен и да го вземеш на бегом само по себе си бе изпитание. Запъхтени, състезатели-

те стигаха до стартовата позиция, откъдето с помощта на въдица с тежест се целеха в мишена с три кръга, като най-малкият кръг не отчиташе наказателни минути, а за всеки следващ наказателните минути нарастваха. Тук състезателите имаха по три опита и 5 минути за изпълнение (сн. 5).

Нагоре по трасето на трети пункт бе ловната стрелба по панички. Очевидно той бе сред най-атрактивните в първия етап на състезанието. Азимките бурно аплодираха всеки успешен изстрел от общо четирийте по регламент - гва единични патрони и един дубъл (сн. 6). Бе истински трудно за уморените от тичането нагоре играчи да се съредоточат и да покажат точна стрелба, но надолу по трасето след стръмно спускане ги чакаше не по-малко трудна задача - разпознаване на ървесни видове по клонки, семена, поници и проби. За всеки неразпознат вид комисията налагаше по 1 наказателна минута, а общото време за разпознаване бе 5 минути (сн. 7). (Продължава на стр. 8)

17

18

(Продължение от стр. 6)

След това състезателят се отправяше към следващия пункт, на който го очакваше садене на фиранки. На предварително обработена площ състезателите залесяваха по една иглолистна фиранка, а комисията следеше внимателно всяка операция, за да налага по 1 наказателна минута при всяка грешка (сн. 8). Стрикtnо се измерваше и всяка от 5-те допустими минути на този пункт.

Стигайки до последното изпитание - кубиране на лежащи материали, всеки трябваше за изчислява обема на 1 стъблена секция. С клуна и мерна лента състезателят определяше дължината и диаметъра на секцията, като се стремеше да постигне точност на измерване до 1 см, след което изчисляваше нейния обем с максимална точност до 0.01 куб. метър (сн. 9). В тази последна от етапа дисциплина времето за изпълнение отново бе 5 минути. Накрая - финал!

Следобед започна вторият етап на многобоя - поваляне, кастрене и разкриване на дърво с бензиномоторен трион и спомагателни инструменти по избор - лост, клинове, брадви, рулетка. Дърветата, определени за поваляне, бяха с диаметър 25-40 см, отбелязани с поредни номера. Редът на участниците бе определен с жребий. Преди отсичането на дървото всеки от отборите извърши подгответка на работното място. Комисията следеше за изпълнението на условията за безопасност, чуeto нарушаване би донесло не само наказателни минути, но и тежки последствия за здравето и живота на състезателите. Предпазните облекла бяха осигурени от „Хускварна“. Състезателите трябваше да определят посоката на поваляне с помощта на жalon на разстояние 10-15 м от дървото и да забият колче в посоката на поваляне (сн. 10).

Първият състезател от отбора

имаше нелеката задача да извърши засека и отрязването (сн. 11), като не допуска увреждане на стъблото и не наруши техническата безопасност, да повали дървото в точно избраната посока към колчето (сн. 12). За отклонение над 50 см от колчето отборът получаваше наказателни минути. Някои от отборите показаха такава точност, че евба не счупиха колчето с повалено-то дърво. След повалянето вторият състезател започва кастрене на клоните (сн. 13), а третият оразмерява, разкрива и разтрюпа външните на подходящи сортименти в зависимост от диаметъра на поваленото дърво (сн. 14). Всеки отбор имаше на разположение 25 минути, за да приключи работа. Наказателни минути се отчитаха както за просрочено време, така и за отклонение и допуснати грешки при повалянето като висок пън, неспазена дълбочина и ъгъл на засека, неспазена височина на основния рез, неспазена широчина и форма на предпазната ивица, неправилно боравене с бензиномоторния трион и нараняване на дървото, неправилно избрани сортименти, но особено строга бе комисията по отношение на техническата безопасност.

На последния пункт от състезанието участниците демонстрираха умения при подготовкa на бензиномоторния верижен трион за работа, който всеки от състезателите трябваше да разглоби и слобди, като регулира опъването на режещата верига (сн. 15), така че трионът да е готов за работа при изпълнението на следващата дисциплина - прецизно рязане на шайби. На гъва успоредно поставени станока по регламент бяха закрепени обелени стъблени секции. От горната им страна бе отбелязано мястото за извършване на рязовете. Първият ряз трябваше да се извърши отгоре надолу, а вторият - отдолу нагоре. Изискването бе гвата ряза да бъдат перпендикулярни на надлъж-

ната ос на секцията (сн. 16).

Последна дума имаше централната комисия в състав: Маргарита Гатева - МОН, Диана Аманасова - МЗХ, инж. Любов Иргева - ДАГ, доц. 9-р Красимира Петкова - АТУ, инж. Емилия Тончева - ПГГСД - Темевен. Победителите бяха излъчени след прецизно обработване на резултатите. Пред залата, в която заседаваше комисията, се трупаха любопитни очи да зърнат временното класиране, а привечер напрежението нарасна и състезателите евба очакаха крайните резултати.

В отборното класиране първо място спечели отборът на ПГГС „Сава Младенов“ - Темевен, второ - отборът на ПГГС „Христо Ботев“ - Велинград, трето - АТГ „Никола Вапцаров“ - Банско (сн. 17).

В индивидуалното класиране първи бе Павел Павлов, втори - Младен Милчев, трети Петко Иванов - всичките от Темевен. На четвърто и пето място се класираха Димитър Шопов и Владимир Тошев от Велинград. Специална поощрителна награда взе Диляна Илиева от Хасково, която бе единственото момиче в състезанието, но остави зад себе си досма представители на мъжкия пол (сн. 18).

Всички участници получиха награди от МОН и фирмите „Андреас Штил“ и „Хускварна“. Наградите за победителите бяха осигурени от „Андреас Штил“ и „Хускварна“, МОН, РДГ - Ловеч, община Темевен. Статуетките бяха изработени от ученици от професионалната гимназия в Темевен.

Състезанието завърши с много вълнение, снимки за спомен, нови приятелства и с обещанието възобновената традицията на състезанията по горски многобой да продължава да среща най-добрите ученици от най-престижните професионални гимназии в тази област.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Съюзен живост

Семинарът на Дружеството на ветераните към Съюза на лесовъдите в България, който се провежда от 7 до 9 май 2009 г., започна в ДГС - Старо Оряхово, със среща с домакините - зам.-директора на РДГ - Варна, инж. Стоян Саров и инж. Игнат Игнатов - главния експерт по стопанисване на горите (които съпроводиха и по-нататък пътуващи семинар) и ръководството на ДГС - Старо Оряхово - инж. Кирил Петров - директор, инж. Йордан Йорданов - зам.-директор, и инж. Йордан Русев (дългогодишен зам.-ръководител на регионалното управление). Първият посетен обект бе високостъблено дъбово настаждение, в което се

Пътуващ семинар на лесовъдите ветерани

провеждат кулисна и окончателна сеч. Насаждението е с много добро семенно възобновяване. Проблем е борбата с издуниките, изсичането на подроста и намаляването на участието на цера. Доц. Величко Гагов запозна участниците в семинара с генетико-селекционните проучвания, които провежда в създадените под негово ръководство опитни култури от обикновена ела в с. Солник с цел подбор на подходящи произходи при условията на очакваниите климатични промени. Разгледан беше биосферният резерват „Камчия“ с площ 842 ха (типичен лонгоз), обявен за резерват през 1951 година. Първият етаж, съставен от полски ясен, е на 150 години, а вторият - от бряст, летен дъб и габър, е на около 50 години. В района на лонгозните гори са създадени култури с различен състав и схеми. При създаване на култури от ясен с допълнително внасяне на липа резултатът е незадоволителен, тъй като липата загива. Ясенът и спътниците трябва да се внасят едновременно, като се използват подходящи спътници, за каквито се смятат кленът и габърът. Показани бяха няколко култури - смесени от полски ясен и клен; от черен орех и платан, който е по-бързорастящ; чиста култура от черен орех, който не обича заливните места и загива. В естествено 150-годишно лонгозно настаждение от летен дъб, клен и бряст са проведени няколко отгледни сечи и насаждението е в много добро състояние. Последното заливане на лонгоза е било през 1998 г.,

след което е имало обилно семеносение (най-вече в Шабла) и добро възобновяване.

В района на ДГС - Варна, в посока към Аспарухово, наблюдавахме много крайпътни залесявания. Инж. Игнатов от РДГ - Варна, показва смесена култура от ливански кедър, червен дъб, липа и цер и чиста култура от кедър. И цветете култури са в много добро състояние. През последните 20 години активно се залесява с ливански и хималайски кедър. В Дуранкулак е създаден полезащитен пояс от кедър, който е на 4 години и също е в много добро състояние. В с. Боровец видяхме 45-годишно семепроизводствено настаждение от ливански кедър. Разгледахме противоерозионните залесявания от черен бор, акация и махалебка около р. Батова и изградения върху реката барак.

В ПП „Златни пясъци“ се възхитихме от устройството и поддържането на парка и от новоизградения Информационно-посетителски център. Силно впечатление на участниците в семинара направи и професионализмът на директора - инж. Юлия Тумбаркова.

Посетихме резерватите „Балтата“ и „Камчия“. В природния резерват „Камчия“ е запазена уникална степна растителност. Разгледахме и разконките на нос Калиакра. Забелязахме, че в резерватите, стопанисвани от МОСВ, липса охрана и не се прави инвентаризация на природната среда, поради което не е известна промяната във видовото разнообразие.

Инж. Калинка Тодорова - директор на ДЛС „Балчик“, представи ландшафтните и масивните залесявания в района на курортния комплекс „Албена“. В района на ДЛС „Балчик“, и ДГС - Добрич, разгледахме няколко полезащитни пояса. Първоначално създадените в България полезащитни пояси са вече 50-55-годишни. Новите пояси са на възраст от 1 до 25 години. В района на Балчик видяхме едногодишен пояс в много добро състояние, създаден от червен дъб (с използване на жъльди) и фиданки от гледичия, с бостан в междуредията. Разгледахме и 25-годишен пояс от червен дъб и липа, с отглеждане на царевица в междуредията, който също е в много добро състояние. За полезащитните пояси е изяснен въпросът със схемите, гъстотите и дървесния вид. Предстои изясняване на въпросите, свързани с бъдещото им стопанисване.

Посетихме двораца и ботаническата градина в Балчик, където бяхме запознати с историята на двораца и разнообразието от видове в ботаническата градина. Работата на семинара приключи с посещение на Защитена местност „Побитите камъни“ (18 km западно от Варна). Ст.н.с. I ст. д.с.н. Цвета НАЙДЕНОВА представи създадените от него опитни култури с цел производство на една дървесина в съкратени срокове. Посещенията на обектите завършваха с обсъждания и конкретни предложения.

Ст.н.с. I ст. д.с.н. Цвета НАЙДЕНОВА
Снимка инж. Георги ПЕТРУШЕВ

Климатичните промени и екологичния рисък

- За устойчиво развитие на горските екосистеми се препоръчва създаването на смесени по състав гори с предимство на местните, пионерните и ксерофитните видове

Ст.н.с. г-р Надежда СТОЯНОВА - секция „Горска екология“
В Института за гората при БАН

Причиненият от сушата стрес е един от най-неблагоприятните фактори за оцеляването на растителните организми, за техния размеж и развитие. Резултатите от редица изследвания показват, че **последните десетилетия са били най-топли за миналото столетие**. Според Генев (2000) най-високата глобална средна температура е определена през 1990 г., а десетилетието след 1980 г. за целия свят е било най-топлото в сравнение с други периоди. **Забележителна е честотата и интензивността на екстремните промени в климата, каквито, макар и в по-слаба степен, са наблюдавани и у нас.**

Установено е, че от края на 70-те години на миналия век до края на 1997 г. е отбелязано намаляване на валежните суми в нашата страна. Засушавания се наблюдават през 1992, 1993 и 1996 г. (Славов и кол., 2003), а тъкъв продължителен период на засушаване през миналия век не е бил наблюдаван.

Анализът (Раев и Роснев, 2003) на данните за климатичните елементи показва, че за периода 1982-1994 г. параметрите на засушаването не са били еднакви в различните лесорастителни зони на нашата страна. В иглолистните естествени екосистеми, без *Abies alba* Mill., са установени само частични съхнения и повреди предимно от абийотичен и ограничено от биотичен характер. Силно засегнатата от съхнене е обикновената ела в някои планински райони, тъй като тя е много чувствителен дървесен вид както на климатични аномалии, така и на замърсяване на въздуха и средата. Следва да се подчертва, че продължителното засушаване след 1982 г. се отразява с напрупващ се ефект върху жизнеността на дървесните видове, които реагират посъществено 4-5 години след началото на сухия период. За пояса на дъбовите гори е установено, че за някои години в периода 1982-1994 г. **индексът на сухотата достига критичните стойности 13-16** (по данни от стационар „Суворово“ на Института за гората при БАН в Североизточна България, ДЛ - Суворово: 160 м н.в., в естествени горски екосистеми, представителни за гори от *Quercus cerris* L.). При тези условия засушливият период е много продължителен и се създават крайно неблагоприятни условия за естествената дъбова и друга растителност, с което може да се обясни съхненето на естествени гори от *Quercus petraea* Liebl. и *Quercus cerris* L. Съхненията в дъбовите гори имат огнищен характер и това довежда до разстройване на насажденията.

Климатични условия в ниската лесорастителна зона на югозападния район

На графиките от фиг. 1 и 2 показваме изменението на индекса на сухотата по Де Мартон, за отразяване на някои съвременни тенденции на климата в ниската лесорастителна зона за югозападния район на България. Като пример тук разглеждаме климатичните условия въз основа на данни от метеорологичната станция Кюстендил ($42^{\circ}17'$ с.ш. и $22^{\circ}41'$ и.г.), при 520

м н.в. (по СГ на НСИ). Данните за горския фонд на РДГ - Кюстендил, са разгледани от Петрин (2007). За отразяване на спецификата на условията за размеж и развитие на горско дървесната растителност е послужил комплексният метод. Въз основа на използваните климатични данни за валежи и температура на въздуха е определен индексът на сухотата по Де Мартон и е направено групиране на получените резултати за определени годишни периоди. За уточнение следва да се посочи, че според Де Мартон при стойности на индекса от 30 до 40 само в отделни години горските екосистеми имат проблеми с влагата; между 20 до 30 проблемите с влагата са постоянни, а при стойности под 20 започва постепенен разпад на екосистемите. Както се знае, индексът на сухотата на Де Мартон се определя чрез изчисления по формулата $P:(T + 10)$ - отношение на валежите към сумата от средната годишна температура на въздуха и числото 10 (Раев, 2006) (фиг. 1).

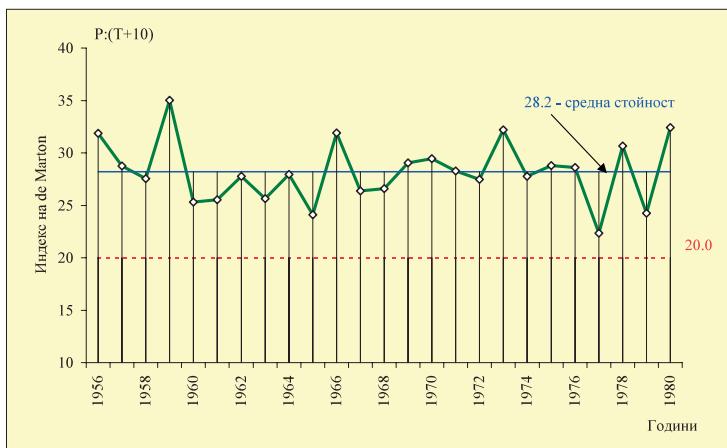
Въз основа на наличната информация за климата, отразяваща близо 60-годишен период - от 1948-2005 г., е определена средната стойност на индекса на сухотата 27.3. От графиките на фиг. 1 и 2 могат да се съпоставят промените на този индекс за два поредни 25-годишни периода. Установява се тенденция към намаляване на средните стойности на индекса на сухотата съответно: за 1956-1980 г. средно 28.2 и за 1981-2005 г. средно 26.2. Установяваме и сравнително по-неблагоприятен период за развитие на растителността от 1993 до 2001 г., през който **индексът на сухотата за отделни години има стойности, близки до 20 или под 20**. Това се вижда добре от графиката на фиг. 2 и показва, че през този кризисен период стресовите климатични промени в ниската лесорастителна зона са били сравнително по-силно изразени и засушаванията са били по-интензивни.

Установените проблеми с влагата при горските екосистеми в посочения югозападен район на страната налагат като **по-подходящи за залесявания местните сухоустойчиви и топололюбиви дървесни видове и храсти в сравнение с иглолистните видове извън техния естествен ареал**.

Разгледани в друг аспект, данните показват, че по време на по-големите залесявания у нас с *Pinus sylvestris* L., *Pinus nigra* Arn. и други подобни видове, след 1950 до към 1975-1980 г. индексът на сухотата не е бил под 20 през никоя от годините. Варирането на този индекс е между 22.3 и 35.0 за периода 1956-1980 г. (фиг. 1).

Данните от фиг. 2 обаче показват, че през периода 1981-2005 г. индексът на сухотата се променя и достига 14.3 - 35.6. Под 20 е през 1993 г. - 17.5, през 2000 г. е 14.3 и през 2001 г. е 19.6, или е много близо до 20 за 1984 и 1994 г. (20.2), за 1988 (21.7) и 1990 г. (21.5). Може да се направи изводът, че в разгледания югозападен район има дефицит на облажняване и неблагоприятна промяна в климатичните условия.

Резултатите потвърждават констатацията на Ра-

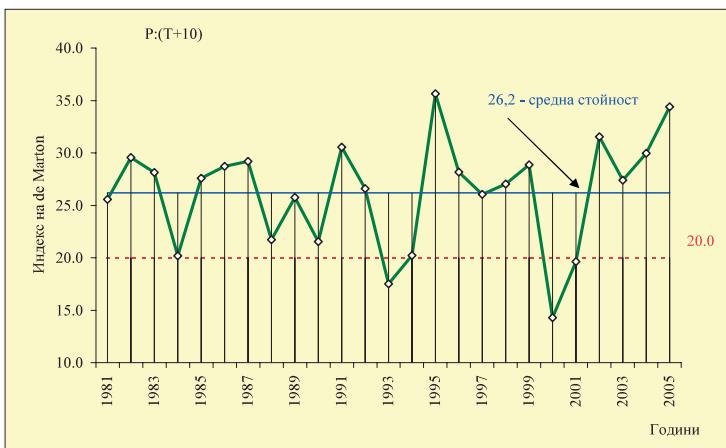

Фиг. 1. Индекс на засушаване през периода 1956-1980 г. в зоната на дъбовите гори за югозападния район на страната при 520 м н.в., Кюстендил

ев и Роснев (2003) за воден дефицит в облажняването, установен за зоната на търбовите гори в Североизточна България през периода 1982-1994 година. Авторите изтъкват, че това се отразява неизбежно върху физиологичните процеси в горската растителност. Когато разглеждам въздействието на засушаването върху изкуствените горски екосистеми, авторите изтъкват, че за съхненето на новосъздавадените иглолистни монокултури в ниската лесорастителна зона причината следва да се търси преди всичко в различията между водния баланс на интродуцираните иглолистни видове и добре приспособената към условията на засушаване местна широколистна растителност.

Както отбелязвам Раев и Грозев (1999), очакваните промени в климата с тенденция към увеличаване на температурите ще се отразят върху произвоител-

температури не ще се образват върху производител

Фиг. 2. Индекс на засушаване през периода 1981-2005 г. в зоната на дъбови гори при 520 м н.в., Кюстендил

ността и устойчивостта на горските екосистеми, особено при по-малка надморска височина от 800 метра. За такива горски територии като приоритет в заlesителната дейност се препоръчва **създаването на смесени по състав гори с предимство на местните, пионерните и ксерофитните видове**.

Познаването на динамиката на основните климатични елементи - валежи, температура и други, е едно от изискванията за вземане на правилни решения при създаване и стопанисване на горите. Променящите се екологични условия в резултат на глобални климатични промени са препоставка за загубата на биологично разнообразие и за редица други отрицателни въздействия върху горите. За тяхното устойчиво развитие от голямо значение е съобразяването на изискванията на съвремените видове с климатичните условия.

Горите в България се нуждаят от по-добра защита

**Ваня РЪТАРОВА - отговорник по опазване на горите,
Българско дружество за защита на птиците**

Това показват резултатите от съвместният проект на България и Румъния за картиране на значими за опазване на биологичното разнообразие гори, осъществен от Българско дружество за защита на птици-те (БДЗП) и Румънското орнитологично дружество за времето от март 2007 до април 2009 година. Проектът е част от инициатива на Европейската работна група по горите на БъргЛайф, целяща поemanно да бъдат разработени база данни и карти на горските територии в Европа с решаващо значение за опазването на биологичното разнообразие.

Значима за опазване на биологично-то разнообразие гора (ЗОБРГ) се определя като "гора, която се намира в естествено или близко до естественото състояние и се смята за ключова територия за опазване на зависими от горите видове, които се нуждаят от определено количес-

тво и качество подходящи мястообитания, за да оцелеят и поддържат жизнени популации". Значимите за опазване на биоразнообразието гори може да са част от съществуващата според националното законодателство мрежа от защитени територии, но не всички части на защитени горски територии автоматично се определят като гори с висока природна стойност. За да бъде идентифицирана като ЗОБРГ, една гора трябва задължително да отговаря на набор от специфични критерии, разработен на базата на експертни познания в различните държави, които са част от инициативата по картриране. Наборът от критерии е един и същ за всички участващи държави. Някои от критериите обаче, се оказаха неподходящи за определени европейски райони поради специфичните особености във всеки от тях (например в Беларус не се срещат гори на

стръмни склонове) или заради липсата на актуални данни (например за количеството и видъ на мъртвата дървесина). Поради тази причина в началото на картирането общият набор от критерии се адаптира към условията в съответната държава чрез разработването на индикатори към съответните критерии на базата на литература по въпроса и най-добрите съществуващи експертни знания.

Крайният вариант на българските критерии включва следните девет:

1. Напълно или частично ограничена човешка намеса.
2. Възрастта на гората да е пове-

- че от ***х*** години, като ***х*** е най-малко с 20 години повече от турнуса на счета.

 3. Значително количество - дълготрайно наличие на мъртва вървесина;
 4. Гори с близки до естествените пространствени структури.
 5. Застрашени горски екосистеми и

местообитания.

6. Гори - находища на консервационно значими видове растения и животни.

7. Критични концентрации на видове.

8. Наличие на рядко срещани широколистни и (или) иголистни дървесни и храстови видове.

9. Функционален тип гори.

Критериите не формулират понятието „значима за опазване на биоразнообразието гора“, а са базата за търсene и пътят за откриване на потенциални такива гори според наличната информация. Те отчитат само особеностите на горите, свързани с опазване на биоразнообразието. На колкото повече критерии отговаря дадена гора, толкова по-голяма е вероятността тя да е значима за опазване на биоразнообразието и нейната консервационна стойност да е по-висока.

Консултациите за разработване на специфични индикатори към всеки критерий с местни експерти по гори и биоразнообразие бяха много важни за правилното определяне на значимите за опазване на биоразнообразието гори в България.

Основен източник на информация за идентифициране на ЗОБРГ в България бе горската база данни от лесоустройствените проекти (ЛУП). Проектите се използват главно за икономически цели, свързани със стопанисване на горите, и информациите за биоразнообразието в тях е твърде ограничена. Поради тази причина беше необходими данните от тях да се допълнят с други налични източници на информация - проучвания, свързани с изграждането на националната екологична мрежа Натура 2000, планове за управление и гигантски карти на защитени територии, научни публикации, CORINE Land Cover и други.

Общата площ на значимите за опазване на биологичното разнообразие гори в България е малко над 935 000 ха - около 23 % от горския фонд на страната. Повечето от тези гори са разположени в планинските райони. Изолирани, често сравнително малки по площ, комплекси от гори с висока природна стойност, разпръснати сред обработвани земи, се срещат и в равнините. От значимите за опазване на биоразнообразието гори държавна собственост са 76.6 %, частните гори са 4.7 %, а общинските - 7.9 %. Базата данни на ЗОБРГ обхваща както много стари и застрашени гори, така също и гори с естествен произход, които имат потенциал да развият близки до естествените структури, ако в тях се прилагат природообразни

методи на стопанисване.

Близо 72 % от значимите за опазване на биоразнообразието гори в България отговарят на повече от един критерий, а 47.7 % - на повече от три. Най-високият брой критерии, на които отговарят горите с висока природна стойност, е пет. Такива гори обаче са много малко и заемат само 7 % от площта на значимите за опазване на биоразнообразието гори в България (само 2 % от залесената горска площ на страната). Горите, отговарящи на повече от един критерий, трябва да са обект на специални грижи и природообразно управление, отчитайки факта, че на колкото повече критерии отговаря дадена гора, толкова по-голяма е вероятността тя да е значима за опазване на биоразнообразието и нейната консервационна стойност да е по-висока.

Строго защитените гори с висока природна стойност обхващат 14.8 % от общата площ на тези гори в България и само 3.1 % от горския фонд на страната. Под частична защита са още 10.4 % от ЗОБРГ, или 2.3 % от горския фонд. Въпреки че в основата на усиляването на България за опазване на биологичното разнообразие е мрежата от защитени територии, все още тя не успява да обхване достатъчно територии, които биха осигурили запазване на националното биологично разнообразие.

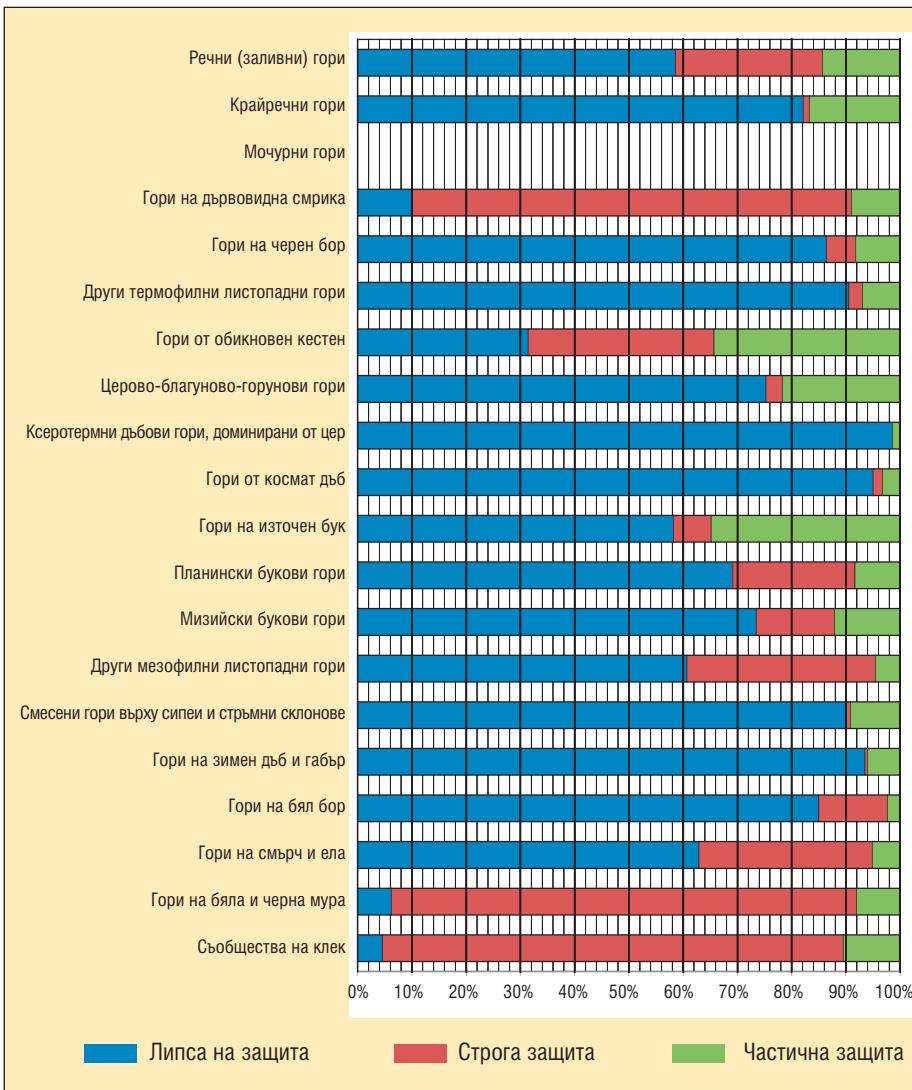
Като цяло анализите в рамките на проекта показват, че мрежата от защитени територии не е представителна за всички типове гори (графиката), които се срещат в България, и трябва да се подобри. Много слабо представени (повече от 80 % от площта им е извън нея) са осем типа гори - Гори на бял бор, Гори на зимен дъб и габър, Смесени гори върху сипеи и стръмни склонове, Гори от космат дъб, Ксеротермни дъбови гори, доминирани от цер, Други термофилни листопадни гори, Гори на черен бор и Крайречни гори.

Общо в защитени зони от Националната екологична мрежа Натура 2000 попадат над 70 % от ЗОБРГ в страната. Под въпрос е дали тази мрежа би могла да допринесе за подобряване на състоянието на горското биологично разнообразие. От европейското и националното законодателство не произвличат преки забрани по ползването на ресурсите в нея. Такива забрани могат да бъдат наложени със заповедите за обявяване на защитените зони и в плановете за управление. В България обаче все още няма разработени планове за управление на зони от Натура 2000, а в заповедите за обявяване

не липсват ясни, строги и агресивни забрани.

От особено значение е да бъде подобрена свързаността на мрежата от защитени територии и зони. Повишаването на естествената издръжливост и адаптация на екосистемите към отрицателните фактори, включително климатичните промени, изисква да се създават и управляват консервационни коридори на големи площи, за да се осигури миграцията на видовете и да се поддържат естествените процеси. Картата на значимите за опазване на биоразнообразието гори в България предоставя възможност за допълнителни анализи и обособяването на екологични коридори, които да подобрат свързаността между съществуващите защитени територии и зони.

На базата на резултатите и анализите от проучването бе установено, че, за да бъдат съхранени значимите за опазване на биологичното разнообразие гори, са необходими много усилия - националната мрежа от защитени територии трябва да бъде подобрена, трябва да се поощряват стопански практики, които водят до развитие на разновъзрастни насаждения със сложна пространствена структура и видово разнообразие, трябва да се предприемат мерки за възстановяване на деградирани горски екосистеми, консервационните цели по опазване на биоразнообразието трябва да се интегрират в лесоустройственото планиране и други. Едно от основните предизвикателства, идентифицирани в рамките на Българо-румънския проект за картиране на гори, е набирането на информация за мъртвата дървесина в България. Такава информация в момента липсва за цялата страна, с изключение на няколко района (Мъгленишки рид в Източните Родопи), където такива проучвания са правени във връзка с обявяването на нови защитени територии. Мъртвата дървесина е един от най-важните компоненти на горските екосистеми. Тя оказва силно влияние върху биоразнообразието в гората и върху процеса на естественото възстановяване. Оцеляването на 30-50 % от видовете растения и животни в гората зависи от дълготрайното ѝ наличие. Поддържането на оптимални нива на мъртва дървесина в българските гори ще допринесе съществено за подобряване на стопанисването им и за опазването на биологичното разнообразие в тях. Резултатите от Българо-румънския проект за картиране на гори са източник на информация за разра-

ботване на стратегии и планове за подобряване на защитата и устойчивото стопанисване на горите в България. Те имат разнообразно приложение - разширяване на мрежата от защищени територии по логичен и последователен начин, разработване на планове за управление на защищени зони от Натура 2000, горска сертификация според принципите на Световния съвет за стопанисване на горите (FSC), научни изследвания, пространствено моделиране и други.

Резултатите от картирането са обобщени в ГИС база данни, която е организирана на 3 нива - насаждение, отдел и 25-хектарна мрежа (квадрати с размер 500 на 500 м, за които е изчислено процентното съдържание на ЗОБРГ). Поради липсата на информация и сравнително неправилната форма на отделите в България второ ниво не е разработвано. Публикуването на третото, обобщено ниво на специално създадена уеб-страница (www.forestmapping.net) ще допринесе съществено и за подобряване на информациите за българските гори. Много е важно осъвременяването на базата данни на ЗОБРГ да продължи и периодично да се изготвя сравнителен анализ с първоначалната карта с цел мониторинг и оценка на ефекта от прилагането на мерките за опазване на биологичното разнообразие на горите.

Повече информация за резултатите от проекта, както и финалния доклад, може да намерите на

http://bspb.org/show2.php?id=1167&menu_id=33.

Екосвят

Електричество от биологични отпадъци

В началото на годината в Холандия бе открита най-голямата в света електроцентрала, която ще генерира електричество от биологични отпадъци - от птицефермите. В тази централа ще се преработват 1/3 от всички отпадни продукти от птицевъдството в Холандия. Капацитетът на централата е 36.5 мегавата. Това не е първият подобен проект, но със сигурност е най-големият. Стойността на централата е 150 млн. евро, изградена е от холандската компания Delta. Годишно ще се преработват около 440 000 тона отпадъци,

произвежданото на електричество от тях се очаква да достигне 270 млн. kw/h. Ползата е двойна - освен генерираното електричество ще се реши и проблемът с отпадъците, който съвсем не е маловажен. Цената за преработката им е доста висока, освен това птичите отпадъци, ако бъдат използвани за торене в селското стопанство, отделят огромни количества метан, който е много по-мощен парников газ от въглеродния дувокис. Използването им за въглеродно-нейтрален източник на енергия се оказва възможно най-устойчивото,

ефикасно и икономически изгодно решение. Пепелта от изгарянето на отпадъците е изключително богата на фосфор и калий и ще се пропада като средство за напорядяване в земеделието. Съоръжението ще захранва с електричество около 90 000 домакинства. Проблемът с неприятната миризма на сировината е внимателно обмислен от инженерите - ще се превозва в херметични контейнери, които ще се отварят непосредствено преди преработката.

По материали от Inhabitat и Bioenergy.checkbiotech.org

Природата под закрила

Природните паркове на България отбелязват годишно общо 10 милиона посещения от стотици хиляди туристи. В съботния 23 май за втори път (първият бе на 13 октомври 2007 г.) се проведе националната инициатива за тяхното почистване, подкрепена този път освен от WWF и дирекциите на природните паркове в България и от GLOBUL.

Повече от 2300 доброволци почистваха и обновяваха маркировката и инфраструктурата на някои от най-популярните туристически маршрути и места за отдих. Участниците събраха над 15 тона отпадъци и ремонтираха кътове за отдих и пътеки за хора с увреждания. Ето как премина събитието в девет от единадесетте природни парка.

Природен парк „Беласица“. Оказа се, че най-загрижени за природата в района на ПП „Беласица“ са учениците. Почистени бяха най-натовареният и посещаван маршрут в Природния парк - от Петрич до х. „Беласица“. Малка група участници се погрижи за района на х. „Конгур“. Най-често срещани сред отпадъците бяха фасове, хартии, пластмасови бутилки и чаши. „Посланик“ на ПП „Беласица“ бе метеорологът Христина Балинска от БТВ. Организаторите зарадваха участниците с награди - фанелки, раници, шапки, рециклирани химикалки и други сувенири. Най-голямата награда - екотелефон, спечели 15-годишната Виктория Ангелова от Петрич. (Сн. 1)

Природен парк „Врачански Балкан“. В почистването на Природен парк „Врачански Балкан“ участваха над 150 доброволци-ученици от Природоматематическата гимназия и училищата „Отец Паисий“, „Кирил и Методий“ и „Никола Войводов“, както и много граждани. Доброволците почистиха пътя до пещера „Леденика“ и района около пещерата. За участниците бе организирана музикална програма и бяха раздадени награди, осигурени от GLOBUL и ДПП „Врачански Балкан“. (Сн. 2)

Природен парк „Русенски Лом“. Тази година всички бяха приятно изненадани от чистотата на Природния парк и двата археологически резервата. От Русе бяха организирани 4 автобуса, в които се настаниха над 200 доброволци, а за да се включат на обявените за почистване места пристигнаха още много други хора. Участниците останаха еднакво доволни както от свършената работа в почистването и подновяването на маркировки и табели, така и от веселата част - викторината и тегленето на жребия за голямата награда. Екотелефон от GLOBUL спечели Павел Мокрев от 11 клас на Професионалната гимназия по речно корабостроене и корабоплаване. Кулминацията предизвика дегустацията на местни продукти и ястия от Иваново и Цар Калоян. Вкусотите бяха пригответи от членове на Сдружение за природен туризъм. Лице на кампанията за ПП „Русенски Лом“ бе певицата Ваня Щерева. (Сн. 4)

Природен парк „Сините камъни“. Около 150 души - служители, граждани, доброволци, ученици и учители от местните училища, ветерани, любители на планината и природата се включиха в инициативата, като събраха приблизително 1 тон отпадъци. Доброволците почистваха местностите Св. Спас, Тодоровото аязмо, Сълнчева поляна, Кушбунар, Хайдушка пътека, Детски комплекс „Кълвача“, маршрута Долна лифтен станция - Халката, местността около Карадилското езеро. Фотографът Александър Иванов, автор на изложбата „360 градуса България“, беше посланик на ПП „Сините камъни“. (Сн. 5)

Природен парк „Златни пясъци“. Кампанията бе повод за варненските природолюбители да засвидетелстват своето отношение към околната среда на региона. Участваха представители на Варненската туристическа камара, Община Варна, туристически дружества, ученици от варненските училища, скаути, представители на бизнеса и граждани. Редом със служители на Дирекцията на Парка, 200 доброволци събраха 200 чува - около един тон отпадъ-

НАЦИОНАЛНИЯТ ДЕН НА ПРИРОДНИТЕ

ци. Обновени бяха и два маршрута. (Сн. 6 и 10)

Природен парк „Персина“. Програмата включваща поход до м. Хисарлька и събиране на отпадъците в района и по бреговата ивица на реката. Почистена бе територията между кътовете за отдых „Водопоя“ и „Хисарлька“. Бяха организирани пикник и томбола с много награди, а на всички участници бяха раздадени стикери, листовки, гривнички и чантички от плат.

В разговор на децата бе обяснено „зашо не трябва да изхвърляме боклуките си на местата за отдых извън населено място, колко време се разграждат найлоновите торбички и зашо е хубаво да спрем да ги използваме“. Събранные отпадъци бяха транспортирани до града и изхвърлени в определените контейнери. „Лице-то“, което взе участие в почистването за ПП „Персина“, бе журналистът Иван Бедров. (Сн. 7)

Природен парк „Българка“. Столици бяха желаещите да почистят Природен парк „Българка“. В уречения час на паркинга на АЕК „Етъра“ край Габрово началото обявиха директорът на парка инж. Мая Радева и „посланикът“ на „Българка“ - актьорът Филип Аврамов, участваха и известни личности от региона. Новият образователен маршрут в парка предостави възможност за довършителни дейности по инфраструктурата. Наскоро монтираните образователни табла, мост и кътове за отид бяха старательно боядисани, почистено бе коритото на р. Сивяк, което се оказа едно от най-замърсените. Участниците продължиха да се борят с боклуките и в района на габровския Соколски манастир. Почкистването продължи по екопътеката, която отведе до мястото, от което започна всичко. Чувалите със смет вече бяха над 60, имаше и отпадъци, които не се побираха в тях. По време на веселбата в с. Чарково се разигра томбола. Фурорът сред малчуганите беше нестихващ - игри и състезания направиха преживяването им сред природата вълнуващо и незабравимо. (Сн. 3 и 8)

Природен парк „Рилски манастир“. В почистването се включиха повече от 150 граждани и ученици, между които и „посланикът“ за парка - синоптикът на БТВ Станислава Трайкова. За добрата организация на работата освен екипа на парковата дирекция с личното си участие допринесоха кметът на гр. Рила Георги Кабзималски, началникът на РДГ - Кюстендил, инж. Василий Маринковски и служителите от дирекцията по горите в Кюстендил, а също и от ДГС „Рилски манастир“ начело с директора - инж. Иван Янев. Участваха и представители на ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград, членове на Туристическо дружество „Рила“ - гр. Рила, ученици от СОУ „Аверкий Попстоянов“ - гр. Рила, гости и любители на природата. Акцията се проведе в районите на Бачкова чешма, Студената чешма, Кирилова поляна. Събрани бяха близо 1200 кг отпадъци. Учениците от екофотоклуб „Приятели на Природен парк „Рилски манастир“ поздравиха всички със стихове и песни за природата. Директорът на парка инж. Вангел Аврамов връчи грамоти на най-активните участници. Раздадени бяха удостоверенията на завършилите курс за водачи-интерпретатори на ботаническите маршрути на парка. За доброто настроение допринесоха томболата и викторината „Познаваме ли Природен парк „Рилски манастир“. Денят завърши с празненство на открито. (Сн. 9)

Природен парк „Витоша“. В Националния ден на природните паркове столици доброволци се стекоха в местността Дендрариума, за да се включат в обновяване на парковата инфраструктура, почистване, ремонт на алеи, подмяна на счупени информационни табла, изграждане на пейки и почистване на витошките музеи. В работата активно участие взеха тенис звездата Маги Малеева, телевизионният и радиоводещ Ники Кънчев, заедно с посланика на Великобритания Негово Превъзходителство Стийв Уилиямс и новинарът от БТВ Венелин Петков. Ентузиазмът и хубавото време позволиха да бъдат събрани 4 тона отпадъци, а участниците бяха повече от 400. (Сн. 11 и 12) **Т**

ПАРКОВЕ - ЗАЩО НЕ ВСЯКА ГОДИНА?

Отново бих изbral професията на лесовъда

Гората и лесовъдската професия си приличат, защото и за двете е нужно време. За гората, за да въздиgne снага, а за професията - да усвои всички многообразни дейности. Различават се по това, че на лесовъда не му достига времето да види дозряването на гората. Защото един професионален жизнен път е едва половината, дори по-малко, от живота на гората. Но когато човек се е отдал на благородното лесовъдско призвание, делото му се слива с делата на неговите предшественици, а претвореното от него остава за бъдните поколения. Това е магията на професията, с която се надмогва възрастта и се постига безсмъртието, необходимо за грижата за гората от семенцето до узрялото за ползване дърво.

Тези разсъждения инж. Продан Проданов осъзнава още от първите дни на своя трудов път. Имел е достойни учители в лицето на повъзрастните лесовъди, с които започва да усвоява именно онова разнообразие от горски дейности, което впоследствие го изгражда като един от най-опитните кадъри от Пазарджишкия регион. Интересното е, че нито за миг, дори и днес като ръководен кадър, той не забравя и не пренебрегва опита на своите предшественици.

От директора на горското в Панагюрище инж. Георги Стефанов научава, че за горската работа трябва безупречна дисциплина. Защо? През 1980 г. току-що завършил своето висше образование инж. Проданов започва работа като лесничей на стопанството, което годишно трябва да създава по 3500 дка нови гори. По колко декара на ден, при какво качество, с кои залесители, като се има предвид, че тази дейност е сезонна, и пропука ли се нещо в графиците, ще бъде за сметка на живота на гората. Нещо, което, особено по онова време, е непопустимо.

От зам.-главния директор на тогавашния горскостопански комбинат инж. Стефан Спасов младият лесовъд научава, че, за да се изгради ка-

**Инж. Продан ПРОДАНОВ -
носител на отличието
„За цялостен лесовъдски
принос“**

то инженерен кадър, трябва детайлно да разработва, успоредно с изпълнението на преките си задължения, и по някоя допълнителна задачка за самостоятелна изява и поемане на отговорност. Било то за дейностите в обект за залесяване, било то за стопанисване на „парче“ от гора - подотдел или буква. За да се усети тръпката на творчеството в професията. За корифей в механизацията смята инж. Макавей Добрев - главен инженер, впоследствие главен механик в комбината, когото инж. Проданов наследява след неговото пенсиониране. Това е периода (1983-1991), когато механизирането на дърводобива дистига своя връх през 1989 г.: 100 % механизиране на сечта с моторен трион, 88 % механизиран извоз на дървените материали от сечищата до временния склад, 98 % механизирано товарене, внесяване на собствен автомобилен транспорт. И за този период инж. Проданов говори повече за тогавашните ръководители и специалисти от централното ведомство, осъществявало тази дейност в страната - инж. Дочо Цоневски, инж. Иван Кормушев, инж. Атанас Дарданов, инж. Стефан Сачков, говори и за своите колеги от страната.

И днес, когато в деня на официалното откриване на тазгодишната Седмица на гората му бе връчено високото отличие „За цялостен лесовъдски принос“, инж. Проданов нестеснено разказва за себе си, като непрестанно вплита в случващото му се по пътя на професията имената на хората, с които работи, и техните заслуги. И не пропуска да отбележи, че благодари от сърце на своите колеги, предложили го за наградата, и на членовете на централното жури, утвърдили неговото име, но не смята, че е най-добрият. Убеден е, че

има много отдавани на професията лесовъди с не по-малко заслуги към добруването на гората. Сигурно е прав. Но сигурно е и това, че той е от утвърдените лесовъдски имена не само в региона. Затова неслучайно получи за своята 60-годишнина и „Златната значка“ на Държавната агенция по горите.

Роден е на 1 февруари 1949 г. в планинското селце Мухово, сгущено в полите на Средна гора край река Тополница. Израства на място, където гората сменя сезоните пред очите му и с нея свързва най-скъпите си детски спомени. Дълбоко в детската душа пониква кълнът на бъдещата му професия. Но докато го усети и осъзнае, минават няколко години.

След завършването на Механотехникума и след казармата три години успешно канадатства право в Софийския университет. Междувременно работи в мебелния завод „Петър Абаджиев“ в Пазарджик, града, в който семейството му се преселва през 1962 г., когато водите на яз. „Тополница“ погълват с. Мухово. През 1975 г. е прием за редовен студент във Висия лесотехнически институт. Два дена преди да отиде на студентската бригада сключва граждански брак. Всъщност започва образоването си като улегнал семеен мъж с трудов стаж за гърба си. Сериозността и постоянството, с която овладява лесовъдските науки, го открайват. Именно през тези години, когато разбира колко интересна е тази професия, се убеждава, че пъ-

Горски пътища Ом старо - ново

тят, по който тръгва, е правилният.

В Горско стопанство - Панагюрище, обладява залесителното дело. По това време - през 1984 г., тържествено се отбелязва създаването на едномилионния декар нови гори в региона. Панагюрище е с най-големия ял - 134 157 декара. Може би тогава младият лесовъд най-пълноценно се е почувствал като част от голямото дело. Тогава усеща и най-силно тръпката от съзидателната лесовъдска професия. И се обрича на нея.

Он 1983 г. е в регионалното управление. Работи последователно като технолог по дърводобива, главен механик, експерт по охрана на горите и то през един от най-трудните периоди в това отношение (1991-1994 г.), експерт по залесяването и разсадниковото производство (1994-2002 г.), след което заема длъжността зам.-началник, сега зам.-директор на Регионалната дирекция по горите.

Дори бегъл поглед върху трудовия му път убеждава, че инж. Проданов е успял да се изгради - с неговите, разбира се, пословични сериозност и постоянство, като един разностранен специалист. Макар че на всички длъжности е работил отговорно, днес споделя, че най-присърце са му годините от 1994 г., когато - подчертава, с колегите от стопанствата, са залесили 94 000 декара нови гори. Непринудено споделя, че мечтата му е до пенсионирането си да закръглят тази цифра на 100 000.

В жизнения и професионалния си път безрезервно е подкрепян от съпругата си Иванка. Винаги с любов и уважение разказва за семейството си и за внете си дъщери - Петя и Стоянка. Те вече са семейни и имат по една дъщеричка. Петя е завършила горския техникум във Велинград и сега работи в ДГС - Пазарджик. Нейната дъщеричка с „горското“ име Ива вече живо се интересува от сървемата и природата и радва сърцето на дядо си, който искрено сподели: „Ако бих могъл да върна времето назад отново бих изbral професията на лесовъда, без да се колебая. Мечтата ми е да убия в същото и моята внучка Ива, за да продължи по пътя, по който аз тръгнах преди тридесет години.“

Борис ГОСПОДИНОВ

На територията на ДГС - Карлово, край с. Домлян, на 15 април бе проведена демонстрация на работата на пътните машини на австрийската фирма PTH Products. Президентът на фирмата Томас Холцер (на сн. 1 долу вдясно) разказа, че всяка година в Австрия се рехабилитират до 500 км горски пътища. За целта се използват индустритни трактори, за които фирмата изработва най-различни прикачни приспособления. Тракторите пристигат в нужната точка на собствен ход с необходимите устройства. Идеята е проста - да се използва наличният материал на трасето, или, както се казва, от старо - ново. Това бе демонстрирано на терена. За да се реновира стар горски път в отсечка от 200 метра, отначало в ход бе пуснат риперът (сн. 2), който със седемте си мощни зъба, които се забиват на 60 см дълбочина, набразди настилката, при което на повърхността изскочиха камъни и бяха раздробени от трошачката. Релефът на трасето и нужните наклони бяха оформени с помощта на грейдер. Успоредно с работата на грейдъра ставаше и послойното утъпване с компактора, които има ефект на притъпване с 8-тонен валяк (сн. 3). Всичко това

отне няколко часа, а пътят се опъна като струна. За условията на Австрия рехабилитацията на 1 л. м. (при 4-5 м широчина) горски път излиза 4-5 евро. Демонстрираната комплексна машина на ден може да реновира до 2 км път. Зъбите на каменотрошачката (с твърдославно покритие) издържат 700-800 часа при работа с варовикови и 70-80 часа с гранитни почви. Що се отнася до това колко години гаранция дава фирмата за направения по този начин път, Томас Холцер каза: „Възстановявайки разрушен, непригоден за експлоатация път, използвайки предишната настилка, единствената гаранция е тази - пътят отново ще се използва. Ако само на едно място ни кажат, че не работим добре, веднага ще спрем нашата дейност.“

На възможностите на тази техника бе подложена и една отсечка на улицата в с. Домлян - за един час машините превърнаха разнебитния асфалт, който не си помни годините, в прилично платно.

Още една демонстрация бе проведена на следващия ден на територията на ДЛС „Витиня“.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Информация

Десет години по пътя на утвърждаването

Традиционната Международна научна конференция „Управление и устойчиво развитие“, на която Факултет „Стопанско управление“ в Лесотехническия университет е основен инициатор и организатор, се провежда за единаесети път от 20 до 22 март в Юндола. В конференцията взеха участие научни работници и специалисти от практиката (148 от общо 223 заявили участие, сред тях 12 участници от четири континента). Бяха представени 78 научни доклада, 5 постера, 27 университета, 6 института на БАН, 2 колежа, Държавната агенция по горите и Държавната агенция по стокови борси и търговища (ДАСБТ), НПО и частни фирми. В конференцията участваха Христо Миленков - председател на ДАСБТ, инж. Илия Симеонов - зам.-председател на ДАГ, г-р Мария Фъртунова - началник-отдел „Политика във висшето образование“ на Министерството на образованието и науката, проф. Владимир Шалаев - зам.-ректор на Московския държавен лесотехнически университет, Русия, чл.-кор. проф. Константин Диденко - зам.-декан на Инженерно-икономически факултет на Рижкия технически университет, Латвия, проф. Алла Сорокина - зам.-декан на Факултета по мар-

кетинг, мениджмънт и предприемачество на Белоруския национален технически университет, Минск. Най-важният акцент бе свързан с равносметката на изминалото от 1999 г. досега десетилетие. Нека припомним - прези 10 години учени от 11 университета, експерти от Националната агенция по оценяване и акредитация, Националното управление по горите, Министерството на околната среда и водите, представители на НПО и частния бизнес се събраха на Юндола на теоретичен семинар, за да дискутират проблемите на обучението във висшите училища в контекста на новата управленска философия, основана на изискванията на устойчивото развитие. Още в хода на първата конференция изкрystalизира идеята, че устойчивото развитие обхваща в единство триадата „човек-общество-природа“, че е необходимо да се провежда постоянна, задълбочаваща се научна дискусия и да се търсят практически механизми за налагането на тази нова управленска, общеучна и светогледна концепция.

Доц. Иван ПАЛИГОРОВ -
декан на Факултет „Стопанско управление“, ЛТУ

В Държавната агенция по горите

Заседание на Националния съвет по горите

На 13 май 2009 г. се провежда третото заседание на Националния съвет по горите (НСГ). Обсъдено и прието бе предложението за Закон за изменение и допълнение на Закона за горите за недържавните гори, избрани бяха членове на специализираната комисия, отговорна за обновяване, актуализиране и допълване на стратегическите документи за горския сектор, както и за изпълнение на задачите, набелязани от предишното заседание. Утвърден бе и съставът на специализираната комисия за обновяване, актуализиране и допълване на стратегическите документи за горския сектор: г-р инж. Любчо Тричков - директор на Дирекция „Горска политика“, инж. Стойчо Бялков - директор на Дирекция „Горско стопанство“, инж. Руслан Михайлов -

директор на Дирекция „Стопански дейности в държавния горски фонд“, доц. Иван Палигоров - декан на Факултет „Стопанско управление“ в ЛТУ и член на УС на Съюз на лесовъдите в България, ст.н.с. Груй Попов - Институт за гората при БАН; инж. Антоний Стефанов - председател на Браншовото сдружение на практикуващите лесовъди и горски предприемачи „Булпрофор“, инж. Тихомир Томанов - изпълнителен директор на Асоциация „Общински гори“, инж. Анелия Почеканска - председател на Националното сдружение на собствениците на недържавни гори „Горовладелец“, инж. Калин Симеонов - председател на Браншовата камара на дървообработващата и мебелната промишленост.

Срещи по проекта „Подпомагане при реформата на горския сектор в България“

Трета среща на заинтересованите страни по проект „Подпомагане на реформите в горския сектор на България“ и обсъждане на финалния проектодоклад се провежда на 15 май. В срещата взеха участие Георги Юрков - председател на Комисията по земеделие и гори в 40-ото Народно събрание, представители на държавни и научни институции, Световната банка, горския бизнес, синдикати, асоциации, браншови и неправителствени екологични организации от горския сектор. Ръководителят на проекта от австрийска страна Михаел Зутер, направи подробна презентация на завършните фази и дейности по проекта и подчертва, че основната препоставка за своевременно преструктурiranе на сектора и преодоляване на отражението на финансово-кризата е в политическата воля и обединените усилия на всички заинтересовани страни: горски и ловни стопанства, дърводобивна, дървообработваща, мебелна и целулозно-хартиена промишленост, независимо от формата на собственост. Направени бяха конкретни предложения за окончателното регламентиране на документа - за необходимостта от нов Закон за горите, за оптими-

зирането на начините за продажба на дървесина и поборяването на сътрудничеството между всички участници в горския сектор с цел неговото устойчиво развитие. Заключителната среща по проекта се провежда на 29 май в Големия колегиум на МЗХ. Финалният доклад бе представен от ръководителя на проекта от австрийска страна Михаел Зутер в присъствието на вицепремиера г-р инж. Меглена Плугчиева, председателя на ДАГ доц. Стефан Юрков, посланица на Австрия Негово превъзходителство г-р Клаус Фабиан, ръководителят на Европейската банка за възстановяване и развитие за България Джеймс Хислон, както и неговите колеги Максим Какарека - главен банкер в офиса на ЕБВР в България и Юхани Нуминен - старши съветник за целулозната, хартиената и горската индустрия в централата на ЕБВР в Лондон. Финалният доклад съдържа анализ на горския сектор и основните насоки за устойчивото му развитие, като разработва предложения за намаляване и преодоляване на негативното влияние на финансовата и икономическа криза върху сектора.

Конкурси за стопанисване и ползване на дивеча в държавните ловностопански райони

Във връзка с изпълнение на чл. 36 от Закона за лова и опазване на дивеча председателят на Държавната агенция по горите от 12 май издава заповеди за отваряне на конкурси за стопанисване и ползване на дивеча в първите 35 дивечовъдни участъка към държавните горски стопанства.

Обособените дивечовъдни участъци са по предложение на директори на регионалните дирекции по горите с цел подобряване на количеството и качеството на дивечовите запаси в тях и привличане на инвестиции в отрасъла.

Основните критерии, по които ще се определя печелившият канцелар в конкурса (юридическо лице, регистрирано, съгласно действащото българско законодателство), са предложената бизнес програма за стопанисване и ползване на дивеча в дивечовъдния участък и из-

пълнение на ловоустроителния проект, както и годишната вноска за стопанисване.

Финансовата гаранция за изпълнение на сключението договор е в размер на три годишни вноски.

Контролът по изпълнението на договорните отношения ще се осъществява от страна на държавните горски и ловни стопанства, регионалните дирекции по горите, Държавната агенция по горите и по предложение на Ловния съвет.

Предоставянето на стопанисването и ползването на дивеча в дивечовъдните участъци на юридически лица трябва да създаде оптимални възможности за възстановяване на популациите на основните видове дивеч, да осигури извършването на необходимите ловностопански мероприятия и да осигури средства за реинвестиране в ловния отрасъл.

Обучение за укрепване на административния капацитет

С обучение на служителите от горските поделения в региона на Габрово от 11 май 2009 г. стартира Туининг проектът „Укрепване на административния капацитет на ДАГ“ в областта на изпълнение на изискванията на Резолюцията на Съвета на Европа от 15.12.1998 г. за Горската стратегия на ЕС, Плана за действие за горите на ЕС и други законови регламенти за устойчивото, многофункционалното и природообразното стопанисване на горите. В продължение на девет месеца в четири опитни участъка на територията на Регионалните дирекции по горите Велико Търново, Кюстендил, Бургас и Смолян, ще бъдат проведени 8 петдневни курса за обучение на 100 служители по прилаганата в провинция Саарланг, Германия, „Концепция за стопанисване на млади гори“. Тази концепция си поставя за цел да се гарантира еко-

логичната и икономическа производителност на гората, а с това и устойчивостта на многообразните функции, които тя изпълнява. Основа за това е спазването на правилата за природосъобразно стопанисване на горите - възможно най-голямото използване на естествените природни процеси води до чувствително намаляване на човешката намеса. Така се гарантира екологичната функция на гората при едновременно изпълнение на икономическата цел - производството на висококачествена едроразмерна дървесина.

Очаква се това освен по-висок приход от горите да осигури информираност на собствениците на гори, добра обученост на заетите в горския сектор, стопанисване на горите на екологични основи и опазване на биоразнообразието.

Представена бе програмата за работа на информационните центрове

В Държавната агенция по горите на 27 май 2009 г. се провежда официалното представяне на програмата за работа на информационните центрове на ДАГ на територията на градовете София, Стара Загора, Велико Търново и Варна във връзка с изпълнението на Дейност 2 от Проект „Повишаване на прозрачността и отчетността в дейността на Държавната агенция по горите“ по Оперативна програма „Административен капацитет“ (ОПАК).

Срещата бе открита от председателя на Държавната агенция по горите доктор Стефан Юруков, а напредъкът по проекта бе представен от неговия ръководител - инж. Валентина Маринова - главен секретар на Агенцията. Консултантският екип с ръководител Цветомир Цанов, управител на консултантска фирма „ТИ ЕМ АЙ България“ ООД направи презентация на резултатите по Дейност 2 „Изготвяне на програма за работа на информационните центрове на територията на Велико Търново, Стара Загора, Варна и София“. Последва дискусия на участниците в срещата - ръководни служители от горската администрация, експерти, изготвили програмата, работещия по проекта екип, журналисти.

Създаването на четирите информационни центъра е пилотен проект на Държавната агенция по горите

по ОПАК и първи самостоятелен проект по Оперативните програми и има за цел да улесни връзката между администрацията и граждани.

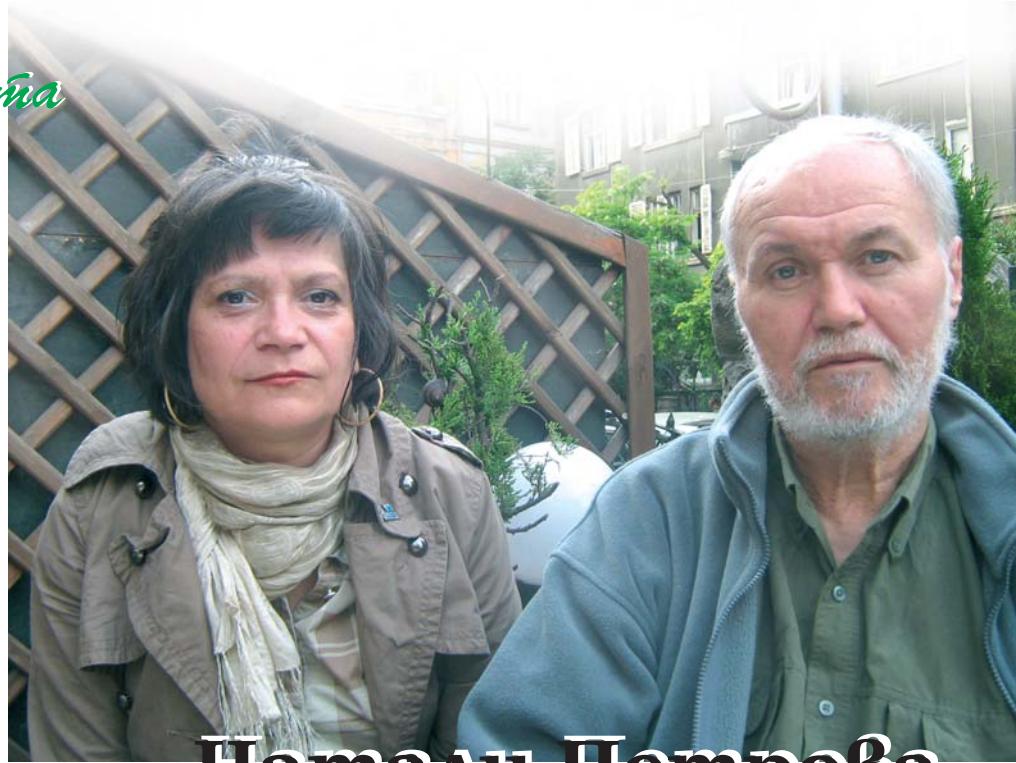
Проектът е инициатива на ДАГ в отговор на потребността от повишаване на прозрачността и отчетността в дейността на държавната горска администрация. Съвързан е и с необходимостта от подобряване на взаимодействието и предоставянето на информация на граждани и бизнеса, а също и на знанията и уменията на служителите на ДАГ предвид извършеното преструктуриране в горския сектор.

Центровете, чиято основна цел е предоставяне на информация на граждани и бизнеса по всички възможни начини и досигране на съвременните стандарти за бързо, ефективно и прозрачно обслужване, ще създават предпоставка за цялостно модернизиране на институцията и развитие на ефективен антикорупционен механизъм.

Очаква се стартирането на дейността на информационните центрове да доведе до непосредствени и осезаеми резултати по отношение на контакта между граждани и администрацията и да окаже важно влияние за подобряване на отчетността в институцията и териториалните ѝ структури.

Гости на редакцията

Натали Петрова и Петър Атанасов са създатели, организатори и собственици на Международния фестивал на планински филми в Банско - единствения в България международен документален кинофестивал и в частност на тази тематика. Семейство са от повече от 20 години и ако се съмнявате кое ги е събрало, не бива да се двоумите: разбира се - планинството. Познавам ги от времето, когато Натали усвояваше йодлери в хор „Планиарска песен“, а Петър трасираше пътя на българския алпинизъм на страниците на туристическия весник „Ехо“. Сватбеният марш на Менделсон обаче не ги затвори в къщи. Продължиха да пътешестват, да мечтаят, да създават... Срещаме се привечер в Софийското „Арт кафе“ на ул. „Цар Асен“ № 6.

Натали Петрова и Петър Атанасов:

Планинството означава много по-широк поглед върху живота

- Наталия, Петър, отдавна не сме сядали на приказка, много ми е приятно да се срещнем относно. Защо точно тук?

- Това „Арт кафе“ вчера три години вторник вечер се превръща в зала за презентации. Стимулираме хората, които се вълнуват от планинство и пътешествия, да споделят впечатленията от преживяното под формата на слайдшоу. Така - в презентациите, самата публика на нашия фестивал се превръща също в автор, подобно на големите звезди - алпинисти, пещерници и пътешественици.

Друга популярна форма, чрез която предаваме посланието на пътешестващия човек, е специалната представителна извадка от фестивалната програма, която показваме във вътруващо кино в шест града на страната, там, където има подчертан интерес към темата, а не всички биха могли да я проследят в дните на самия фестивал.

- А как протича подготовката на същинското събитие - самия фестивал?

- Целогодишно подготвяме Международния фестивал на планинските филми, който се провежда в последните пет дена на ноември в Банско. Тази година ще бъде деветият фестивал. Състои се от няколко програми,

представлят се общо 80 филма, направени през последните две години, в конкурсаната част са 45, участниците са около 20-25 от цял свят. Всеки фестивал има и извънконкурсна програма, посветена на годишнина, изкачвания на някой връх, емблематични хора или събития, свързани с екстремните спортове. Но по принцип фестивалът не е само за екстремните спортове, а отразява бита, изкуството, религията и културата на планинските народи.

В последния фестивал през миналата година имаше съпътстваща програма - 7 изложби, от които 4 фотоизложби и 12 презентации. Изложби и слайдшоу съпроводят всеки фестивал, който тече в три зали, има и нощно кино.

Най-добрите фестивали от подобен род обединяват Световният алианс на планинското кино. От 20 световни организации 14 са членове на този алианс. А Международният фестивал на планинските филми в Банско доскоро бе най-новият член - една висока оценка за нас, още повече като добавим и факта, че бяхме поканени едва след третото издание. Това е престиж и признание, с което се гордеем.

- Освен седмичните презентации в „Арт кафе“ организирате ли и други тематично свърза-

ни събития и дейности?

- Издаваме книги, правим чествания, панорами във връзка с годишнини на хора или събития. Издахме най-новата книга на Райнхолд Меснер, който беше гост на фестивала преди 2 години - „Моят живот на ръба“, книгата на проф. Георги Атанасов „Стръмни върхове“. Предстои да издадем нови три книги: на Валтер Бонати, когото очакваме като гост в тазгодишното издание на фестивала, на основателя на Българския алпийски клуб, известния философ Стефан Попов и третата - биография на втория човек в света след Меснер, изкачил всички осемхилядници - полския алпинист Йежи Кукучка, който за по-кратко време и на по-голяма възраст от Меснер прави т. нар. корона на осемхилядниците. Поддържаме всекидневно с разнообразна информация от цял свят сайта www.climbingguide.bg.com.

За да бъде направен както трябва, Фестивалът изисква да няма кампанийност. Осигуряването на филми, превода, тяхната обработка, осигуряването на гости - това е една сериозна и многообхватна работа, която е възможно да стане само с целенасочени усилия през цялата година и на практика имаме само един месец почивка - декември до средата на януари следващата година. След това започва тичането около следващия фестивал. Съорганизатор, тъй като ние сме сдружение, е общината в Банско и без тяхната подкрепа фестивалът би бил невъзможен, защото държавната подкрепа е нулема. Обръщали сме се за подкрепа към двете основни министерства, но няма отклик. Имаме обаче подкрепа от чужди дипломатически представителства.

Фестивалът инциира побратимяване между Банско и полското Закопане - два курорта с европейско значение. Поставихме началото - станахме инициатори и бе подписан официален договор между двете общини - директорите на парка и директорката на музея в Закопане избраха тук, започна обмен на групи туристи, спасители, служители от общините. Правим проучвания за подобна дейност с едни от най-големите италиански курорти. Всички тези съвместни инициативи са в областта на културата и спорта. Инициатори сме за създаването на Музей на българското планинство, регистриран от шест години в Банско. Ще има отделни експозиции: алпинизъм, спелеология, ски, кино, планинска музика, филателия. Освен артефакти смятаме, че трябва да има жив център на обмяна на преживяно и на идеи.

- От журналистическата, а и от фестивалната практика вие имате контакти с много известни личности - пътешественици, алпинисти, изследователи, еколози. Какво е отношението им към нашата страна?

- Фестивалът е логично продължение на нашите отдавнашни усилия да популяризирате световния опит в планинството и пътешественичеството. Освен във вестник „Ехо“, на международните новини в който Петър Атанасов много години бе автор, и в другите печатни медиа той е откряхвал, а гори и широко е отварял вратата за българските читатели към света на пътешествията и то във време, когато България бе една затворена система. От 1996 г. до сега се стремим българската публика да има възможността да види изключително интересни хора - пътешественици и камеращи, които изват на фестивала. Това са Анджей Завада - човекът извършил първата зимна експедиция на Еверест, два пъти беше гост Кшишков Виелицки - петият, изкачил всички осемхилядници - ба-

щата на зимния финализъм - човекът с най-много зимни изкачвания, и на първо място - най-големият пътешественик на всички времена - Райнхолд Меснер, когото поколения алпинисти са чакали да видят на живо. България е втората посткомунистическа страна след Полша, в която той се съгласи да го дойде. Тази година очакваме да видим идола на камеращите по света - италианца Крис Бонингтън, легендата на световния алпинизъм Валтер Бонати, една от четирите най-известни алпинистки на съвремието полякянката Кинга Барановска.

Журито на фестивала е международно - състои се от 7 членове. От българска страна в изданията на Фестивала са участвали едни от най-големите наши киноджии - режисьорката Мариана Биолчева, операторът № 1 - Радослав Спасов, режисьорката Иглика Трифонова, кинокритици.

През тази година очакваме да участва директорът на един от най-старите и най-големите фестивали на планинското кино - в Тренто, Италия (неотдавна завърши 57-ия по ред), а също и Джон Портър - един от големите алпинисти и доскорошен директор на английския фестивал. Тези уважавани хора почти нищо не знайт за нашата страна. Те научават от фестивала къде е България и какво е България. Заминавайки си, стават посланици на нашата страна.

- В България има 11 природни и три национални парка. Добре ли са представени във фестивалната програма?

- С изключение на НП „Пирин“, който се представя и на фестивала, другите не са намерили изява на него. Според нас просто разпределението в отделни институции на дейностите, свързани с туризъм, култура и реклама на България не довежда до добри резултати. Ако нещо се случва, то се дължи на упоритите лични усилия на отделни хора, които правят нещо, както в столицата, така и в страната.

- Специално отбелоязахте, че фестивалът не е за туристически, а за планински филми. Каква е разликата?

- Говорим за планинска култура. Не планичество, а планинство, с това „ар“, което внася човеческа в думата и смисъла, които благаме в нея. „Планинство“ означава един много по-широк поглед върху живота в планината. Говорим преди всичко за планинска култура, без акцента да се поставя върху спортовете.

- Вече сме свидетели на глобалната промяна на климата - опасност, за която предупреждавахме в публикациите си още преди четвърт век. Как мислите, има ли човечеството алтернатива при положение, че планетата за последните сто лета се пренасели?

- В много от филмите и фотоизложбите е застъпена екологичната тематика. Един от официалните гости - американецът Майкъл Браун, носител на призове от всички световни фестивали и от нашия също, застъпва силно глобалната промяна на климата. Големите екологични експедиции в Хималаите са организирани от англичани и американци, там, където в базовите лагери в един момент от годината се събират едновременно по 400 души.

- Нещо повече за атмосферата на фестивала?

- Фестивалната програма дава възможност да бъдат видени всички български пътешественици - всички антарктици изват, полярници, алпинисти, спелеолози,

парапланеристи, хора, които трудно биха могли да бъдат срещнати и видени. Хора, които имат своята професия, но ги обединява страстието към пътешествията и приключенията. Изумителна презентация на фестивала през миналата година направи най-големият полярен пътешественик, норвежецът Бьорг Есланд. Тези филми на друго място трудно биха могли да бъдат видени, те изваждат специално за фестивала, много са скъпчи, снимани по изключително труден начин, героите не са случайни, местата са труднодостъпни, в много от тях трудно стига не само камера, а изобщо за първи път стъпва човешки крак - това са джунглите на Амазония, планините на Папуа и Нова Гвинея. И наистина духът на фестивалната атмосфера е изключителен. Младежта приема идеята и интересът към фестивала е голям. Най-важната придобивка от промяната през последните двадесет години е възможността за свободно пътуване, защото има ли движение, има и развитие. През последните години много хора пътуват, за да пътешестват... Освен това много млади хора има, от които можем да се учим на сериозно отношение към планината и природата, знаещи и можещи млади хора. Е има и други, но такива ги има навсякъде. Допреди три години познавахме цялата публика на нашия фестивал, а сега вече има нови интересни лица.

- Имате ли интересно пътуване, което искате да споделите с читателите на сп. „Гора“? Наскоро научихме, че един млад българин - художникът Коста Аманасов, се подготвя да направи околосветско пътешествие на мотоциклет.

Планирал е пътуването му да премине през Европа, Азия до Ню Йорк. Г-н Аманасов, Вие преди няколко години бяхте в състава на „офоруд“ експедиция из Сибир. Какъв съвет бихте дали на този смел младеж?

- Нужно е много добре предварително да проучи всичко свързано с пътуването си в проблемните части на света. Нашето пътуване бе изцяло „офоруд“, което означава, че ние не се движехме по пътища, или пътувахме по черни пътища, което е сериозно предизвикателство. Това бяха съвременни превозни средства - джипове с повищена проходимост - участваха около 50 от Полша, България и Германия. Експедицията измина 25 000 km от Гданск до Магадан и обратно - общо 35 000 в двете посоки. Аз стигнах само до Иркутск, защото джипът ни се повреди. При все че изискванията към участвашите превозни средства са много големи и техническата експертиза не допуска тези, които не биха издържали подобно приключение.

Но това са вече традиционни експедиции, чието начало е поставено от полския пътешественик, музикант по професия, Ромуалд Конерски, който от години организира такива ралима. Той е първият човек, пътувал от Европа през цяла Азия до Ню Йорк. Издава и книга, посветена на това. Така че - няма невъзможни неща, а още повече, ако за придвижване се използва подходящо транспортно средство и се пътува по пътищата. В азиатската част на Русия са създадени добри условия за пътуване. По-сложно е в Монголия. Желаем успех и на българския пътешественик!

Екатерина ПОПОВА

Екосвят

Биомасата - основен източник на енергия за бъдещето

Потенциалът на енергията от биомаса е естествено ограничен от количеството биомаса, която може да бъде екологично произведена, без да се повлияват хранителните запаси, без да се източава земеделска земя или да се разрушават естествените екосистеми. Двама немски изследователи правят задълбочено проучване на възможността за заместване на изкопаемите горива с биомаса като първичен източник на енергия. Резултатите от тяхното изследване са публикувани през декември на страниците на списание Naturwissenschaften.

Професор Юрген Метцер от Университета в Олденбург и професор Алоис Хутерман от Университета в Гьотинген предлагат сценарий, в който източени и пустеещи земи се залесяват с бързорастящи

дървесни видове, които след това се изсичат, преобразуват се чрез бърза пиролиза в течна биосуровина и се превозват, подобно на петрола. Тази биосуровина може да се рафинира в горива, подходящи за различните видове транспорт, или да се преобразува в биопластмаси, или да се ползва директно за отопление или производство на електричество. Тъй като се използват пустеещи и никопродуктивни земи, този сценарий не противопоставя производството на биогорива и производството на храни, нито задълбочава процесите на обезлесяване. Според авторите голям процент от такива земи могат да бъдат използвани за залесяване. Освен осигуряването на възобновяем източник на енергия има и множество вторични предимства: консервация и повишаване на качеството

на почвите, повишаване на качеството на водите, съхраняване на жизнената среда на много застрашени биологични видове. Подобно оползотворяване на пустеещите земи би било от интерес на всяка страна, както и на цялото човечество. Според изследването произвежданата по този сценарий биомаса би могла да замести напълно изкопаемите горива и ядрената енергия до 2030 г., на база прогнозните данни за потреблението на International Energy Agency (IEA). Освен това този източник на енергия е изключително икономически изгоден - инвестицията е сравнима като цена с инвестицията за добив на енергия от въглища и по-евтина от изграждането на атомни централи.

По материали от
www.planetthoughts.org

Попътен вята за абсолвентите

Вълнуващо тържество събра на 21 май 2009 г. студенти, преподаватели, родители и гости в аулата на Лесотехническия университет за връчването на дипломите на тазгодишния випуск.

- С тази церемония ме връщате 30 години назад. Искам да ви кажа, че това е един от най-хубавите, най-ценните моменти, които остават, съхраняват се за цял живот - така започна приветствието си д-р Меглена Плугчиева - вицепремиер на Република България.

- Вашите преподаватели трябва да се гордят с всички вас от десетте специалности - една богата палитра от знания, които се предлагат в Лесотехническия университет. Специалистите от инженерно-техническите науки днес са особено ценени и търсени не само у нас, което ви дава уникалния шанс да намерите добро професионално развитие. Необходимо е да вярвате в себе си, в силите и възможностите си, и да гледате смело напред. Независимо от условията на криза успяват тези, които вярват в собствените си сили. Шансовете за вас, живеещите в страна от Европейския съюз, са много по-големи, използвайте ги. Не забравяйте вашите преподаватели и Университета, продължавайте да учите цял живот и помнете думите на Екзюperi: „Най-доброят начин да се предскаже бъдещето е да се участва в него.“

Желая ви попътен вята! Работете за успеха на България! На добър час!

Към дипломантите се обърна и председателят на Държавната агенция по горите - доц. Стефан Юруков: „Искам да поздравя тези, които току-що се докоснаха до своите дипломи. Лесотехническият университет винаги е бил център за квалификация на кадри с много високи възможности, а Държавната агенция по горите разчита на тях като специалисти.“ Като пожела „На добър час и успех“ от името на Агенцията, доц. Юруков връчи награди на всички отличници от специалност „Горско стопанство“ - ръчен часовник.

Гости и участници във вълнуващото тържество бяха и инж. Илия Симеонов - зам.-председател на ДАГ, доц. Христо Михайлов - председател на НЛРС „Съюз на ловците и риболовците в България“, архитект Фани Данаджиева Хансен - внучка на известния български държавник Димитър Христов, който е с особени заслуги за създаването и утвърждаването на практическата подготовка по

Аулата на Лесотехническия университет едва побира всички участници в празничното събитие

специалност „Горско стопанство“, ректорът на ЛТУ проф. Нино Нинов, зам.-ректори и декани на факултети в Университета, председателят на СЛБ - проф. Димитър Коларов, директорът на Централния институт за ветеринарна медицина - ст.н.с. I ст. Симеон Андонов.

Към участниците в тържеството и специално към дипломантите бе отправено академично слово на ректора на Лесотехническия университет проф. Нино Нинов: „Денят на дипломирането е особен момент от живота, оставящ траен отпечатък и чувство за успешно приключен етап, едновременно с това и тръпката на неизвестното, на вече поетата отговорност към избраната професия. Предстои да градите собствен авторитет като специалисти с висша квалификация, да се налагате в практиката със самочувствието на знаещи и можещи хора и то в търде специфични условия. Това ще постави пред вас и сериозни препятствия, независимо от големите възможности за професионална реализация, които дава квалификацията в нашите специалности. Не унивайтe, млади колеги, унинието може да забави растежа ви, но няма да го спре. Трупането на нови знания трябва да продължи по време на целия ви професионален път.“

В този ден дипломи за бакалавърска и магистърска степен от всички 10 специалности (редовно и задочно обучение) получиха общо 487 абсолвенти - 251 бакалаври и 157 магистри, 32 от редовно и 37 от задочно обучение.

Ректорът на Лесотехническия университет проф. Нино Нинов връчва дипломата на първенца на випуска при бакалаврите от редовно обучение в специалността „Горско стопанство“ Василий Георгиев

- Това е своеобразен рекорд за Университета за времето на неговото съществуване, което недвусмислено показва възходящото му развитие и може да бъде повод за заслужена гордост - отбеляза ректорът.

С отличен успех са общо 73 студента - 28 бакалаври и 45 магистри, които освен дипломите си получиха поздравления и награди. Останалите студенти получиха своите дипломи в тържествена обстановка по факултети. Във Факултет „Горско стопанство“ това бяха 117 младежи, които бяха поздравени от зам.-председателя на ДАГ инж. Илия Симеонов, а дипломите им връчи деканът доц. Милко Милев. Отличниците от факултета са 9. Първенецът на випуска при бакалаврите от редовно обучение - Василий Георгиев, с успех 5.67, получи специална награда от Съюза на лесовъдите в България, която му бе връчена от председателя на Съюза проф. Димитър Коларов. Отличник от специалността има и в задочно обучение - Боряна Борисова - с успех 5.57. При магистрите от специалността в редовно обучение първенец е Венцислава Петрова с успех 5.95, а от задочно - Мария Рангелова с успех 5.82. Много усмивки, цветя, награди и поздравления съпътстваха цялото тържество.

Екатерина ПОПОВА

Дипломантите от специалност „Горско стопанство“ в двора на Университета

Пътешествия

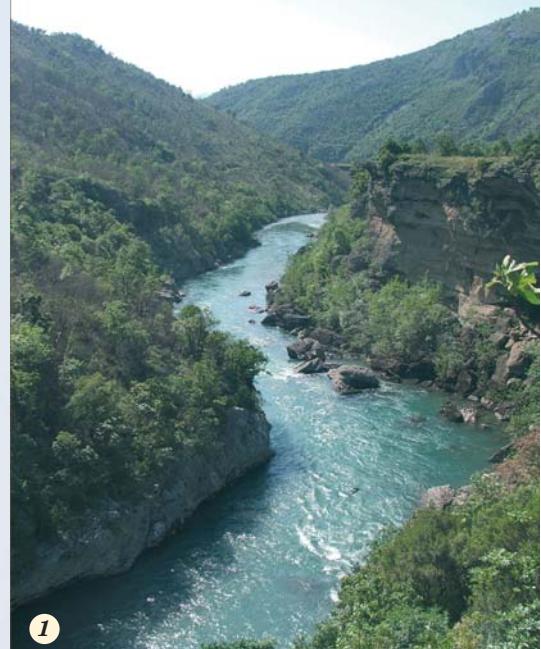
1

Отколешна моя мечта бе да посетя град Дубровник и да се запозная със забележителната му средновековна архитектура, заради която е включен в списъка на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство. През лятото на 2008 г. се отдава възможност да изпълня това свое желание. Пътувайки от граничния пункт между Сърбия и Черна гора - Приполе, та чак до бреговете на Адриатическо море, видях едно изключително сполучливо съчетание на планини, море и реки.

Още след прекосяването на границата край р. Лим пътят навлиза във втория по големина за Европа каньон на р. Морача (сн. 1). Пътят се извира по стръмните склонове на Динарските планини (сн. 2). Дължината на каньона на р. Морача е около 85 km до влиянето на реката в Шкодренското езеро. Дължината на спускащите се почти отвесно скалисти склонове на планината до

чужденците и подчертано гостоприемни домакини. Столицата на младата държава е Подгорица (175 000 жители).

Растителността на тази страна е сравнително бедна. В горите преобладава черният бор, откъдето идва и наименованието на държавата. Освен това в горите, особено в по-ниските части на планините, се срещат сръбски смърч, бук, габър,

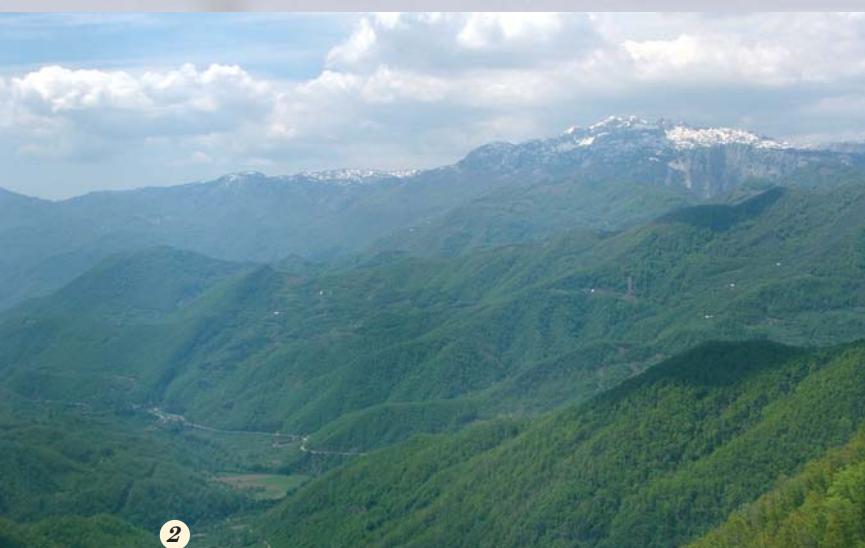
1

ОЧАРОВАТЕЛНО СЪЧЕТАНИЕ

нивото на реката на места достига 1150 метра. Пътуването в района на този каньон е силно емоционално преживяване, смесено от очароването на ландшафта и страхото чувство от тесния път, провиращ се през много тунели, по които разминаването на два автомобила е изключено. Пътуването от Приполе до Шкодренското езеро продължава около два часа, почивката след което се посреща от пътуващите с въздушка на облекчение. Така се прекосява нашир малката (13 812 кв. km) и най-западна държава на Балканския полуостров - Черна гора. Населението на Черна гора (680 000 жители) е предимно от черногорци и малко сърби, хървати и представители на други етноси. Черногорците са високи, снажни, доброжелателно настроени към

маслини, смокини, нарове, кипариси, палми и красавият, цъфтящ от ранно лято до късна есен с бели, розови и червени цветове олеандър. За отношението на черногорците към опазването на природната среда като цяло и в частност на планинските ландшафти ще дам следния пример. До средата на 2005 г. са били изгответи и се е предвиждало да бъдат пуснати в изпълнение проекти за изграждане на големи мощни ВЕЦ-ове в двата европейски най-големи каньона на р. Тара и р. Морача. Впрочем ще добавя, че каньонът на р. Тара е най-голям за Европейския континент с дължина 140 km и втори в света след Грандканьон на Американския континент. В резултат на силни противстъпни действия на природозашитните и екологични организации, подкрепя-

ни от цялото население, строителството на тези водноелектрически централи е отменено. На територията на Черна гора има четири национални парка. Националните паркове „Дормитор“, „Ловча“ и „Диеласица“ се намират по склоновете и преди всичко в подножието на едноименните планини. Пътят към Комор и Дубровник минава покрай Националния парк „Шкодренско езеро“, обявен през 1983 година (сн. 3). Езерото (390 кв. km - по-голямата част в Черна гора, а по-малката - в Албания) е най-голямото езеро на Балканския полуостров. В Шкодренското езеро се въдят четиридесет вида риби. Тук гнездят голяма колония от 270 вида водоплаващи птици. По бреговете на езерото са просъществували от векове до днешни дни 20 манастира,

2

3

поради което този район много често се нарича Черногорска Мала Света Гора. Покрай Шкодренското езеро минава жп линията Белград - Дубровник, която прекосява с голям брой тунели Динарските планини. В описанietо на този уникатен за европейския континент ландшафт трябва да се посочат два от най-високите върхове - Водуек - 2522 м, и Черна глава - 2200 м височина. Склоновете се спускат стремглаво към морския бряг и оформят неповторимо красива гледка - планини, тъмносиньото спокойно Адриатическо море и безкрайните пясъчни плажове. Пътят от Шкодренското езеро към Котор и Дубровник минава изцяло по Адриатическото крайбрежие. Следващата спирка, която трябва

кощо със своята многочисленост претопяват местното население. През XI в. войските на българския цар Самуил многократно шествват из територията на днешна Черна гора. По времето на тогавашния Черногорски княз Владислав (държавата се е наричала Дукля) се състояло сражение край Шкодренското езеро. Българите

4

НА ИСТОРИЯ, АРХИТЕКТУРА И ПРИРОДА

да се направи, е срещу о. Свети Стефан (сн. 4). Той е съвсем наблизо, но близането в него е забранено от собственика (от Сомалия), придобил го в началото на XXI век. Остров Свети Стефан се отличава със скалистия си каменлив терен и средновековна архитектура.

След кратка почивка край острова пътят ни води през гр. Будва - населено място и търговски център от II в. пр. Христос (сн. 5). Атмосферата на стария град се оформя от тесните улички, настлани с калдъръм, къщите със запазена венецианска архитектура и църквите „Св. Троица“, „Св. Сава“, от XIV в. „Св. Мария“, в която се извършват католически и източноправославни богослужения. Крепостните стени, защищавали Стария град откъм морето, го ограждат до днес. За силното венецианско влияние говори запазеният венециански знак „Лъв с криле“.

Когато посетил Черногорското адиатическо крайбрежие, лорд Байрон възкликал: „При раждането на нашата планета Земя тук, на Черногорското крайбрежие, се е състояла най-очарователната среща между морето и земята, а когато са разпределени природните перли, върху тази земя били разпръснати с пълни шени.“

Кратката историческа справка показва как миналото се е отразило върху видимите останки на културните паметници. Земите на днешна Черна гора най-напред са били населявани от елините. По-късно става част от Римската империя, а след това - от Византия. През VII в. тук се настаняват славяните,

5

плениват княз Владислав и той е залякан в Преспа. В него се влюбва дъщерята на Самуил - Тодора Косара. Първоначално Самуил не е разрешавал дъщеря му да се омъжи за Владислав. Но след настоятелни молби от страна на Тодора и закани за самоубийство Самуил склонил и бракът между двамата влюбени се състоял. Самуиловата дъщеря и Владислав отишли да живеят край Шкодренското езеро. Съдбата на Владислав е трагична. Той е бил покланен от Владислав, племенник на Самуил, да посети Преспа, където бил посрещнат с почести, но още при влизането му в двореца бил убит. Не след дълго от мъка по него Тодора Косара също умира. През определени периоди страната

е изпадала под силно френско и венецианско влияние. Това е дало силно отражение върху религията на местното население, която многократно е променяна от католицизъм към православие и обратно. През 1499 г. османски орди нахлуват и превземат тази страна, но в действителност тя никога не е изпадала в буквалния смисъл на думата под турско робство. Труднопроходимият планински характер на страната и значителната ѝ отдалеченост от Истанбул правят невъзможно постоянно присъствие на големи турски войски части. Това е причината Черна гора да е обявена за васална държава, която в значителна степен запазва своята свобода. В резултат на Берлинския договор - 1878 г., Черна гора получава своята пълна независимост. През Балканската и Междусъюзническата война участва на страната на сърбите, а през Първата световна война - на страната на Антанта. През Втората световна война Черна гора е окупирана от италианците и след това - от германските войски. От 1945 до 2003 г. е съюзна република в социалистическа Югославия. През периода 2003 - 2005 г. е в държавата Сърбия - Черна гора. В края на май 2005 г. се провежда референдум, в резултат на който от юни е обявена самостоятелността на държавата Черна гора. Съгласно конституцията тя е обявена за „независима, демократична, социална и екологично чиста държава“.

Инж. Георги ПЕТРУШЕВ
Снимки автора

Ден на доброволчеството в Природен парк „Витоша“

На 16 май 2009 г. (събота) в Дения на доброволчеството, подкрепен от Американска търговска камара в България, Фондацията „Помощ за благотворителността в България“ и със съдействието на Дирекцията на Природен парк „Витоша“ на територията на парка беше ремонтирана паркова инфраструктура и бе събран цял камион с отпадъци. Доброволците работиха в района на Симеоновските езера и в началото на маршрута от Бояна към Боянския водопад.

На Симеоновските езера бяха ремонтирани дървени мостове, шезлонги и пейки „витошки тип“, бяха подновени надписите на входното табло и на насочващите табели. По маршрута от Бояна към Боянския водопад беше ремонтирано входното табло на парка, подновени бяха насочващите табели, беше укрепено и лакирано таблото с картата на района. Тук бяха събрани и най-много отпадъци от най-различно естество (битови, строителни и дори стари компютри и телевизори).

Тази година в инициативата се включиха над 100 участници от „Юробанк И Еф Джи България“ АД, Marsh BG, 3M, AIMS Group, M-Tel BG, „Моторола България“ ЕАД. Всички работиха изключително усърдно и отговорно, а служителите на ДПП „Витоша“ подпомогнаха акцията с материали и труд.

Юлия МИХАЙЛОВА
експерт „Връзки с обществеността“,
ДПП „Витоша“

Енергия от Вятъра

Добивът на вятърна енергия през последното десетилетие нарасна 3 пъти. Най-големите турбини в Европа са с капацитет от 4 до 6 MW (мегавата), височината до оста на ротора на турбината достига 120 м, дължината на лопатката 65 м, а общата височина - 200 метра. Най-масово приложение намират турбини с мощност 2 мегавата. Една вятърна турбина се състои от кабина (подобна на самолет), роторни лопатки, ротор, генератор и кула. При някои видове турбини има и механична предавка. Техническите разработки се насочват за подобрене на обслужването и използването на нови материали. Вятърът задвижва роторните лопатки, а те завъртят генератора, който превръща кинетичната енергия в електрическа. Използват се два типа генератори: с механична (хидравлична) предавка и без предавка. Тъй като вятърът духа с променлива скорост, електронната система регулира непрекъснато наклона на лопатките за получаване на оптимален режим на работа.

Повечето турбини са монтирани на земята, но поради по-устойчивото състояние на времето и по-голямата средна скорост на вятъра големите производители на вятърни турбини се насочват към монтаж в морето, наречен офшорен монтаж. Поради тази причина са разработени турбини с мощност 5 мегавата. Турбини, монтирани близо до брега, има вече в Дания, Холандия, Швеция, Великобритания и Ирландия. Предизвикателството в случая е да се решат проблемите по сервиза и обслужването.

Големи производители на вятърни турбини в Европа са Германия и Дания. През 2006 г. в Германия са монтирани 1208 турбини с обща мощност 2233 мегавата. Последните статистики на Германския институт за вятърна енергия показват, че до края на 2006 г. са монтирани 18 685 вятърни турбини с мощност 20 622 мегавата. Ако вземем за сравнение АЕЦ - Козлодуй, с мощност 2000 мегавата, то то-

ва е повече от 10 атомни електростанции. По света през 2006 г. са монтирани вятърни турбини с мощност около 15 000 мегавата. В САЩ са монтирани най-много нови турбини - с мощност 2800 мегавата, в Индия - 1500, в Китай - 1000 мегавата. Общата монтирана мощност по света възлиза на около 75 000 мегавата, което е равно на мощността на 38 атомни електростанции.

В страните на Европа и специално в Германия са предприети законодателни мерки, които стимулират строежа на вятърни генератори и изкупуването на произведената от тях енергия. За турбини, монтирани в морето (оффшор), свързването е за сметка на електропреносните мрежи.

Производството на вятърна енергия оказва стабилизиращо въздействие на енергийния баланс. Съветът по глобална вятърна енергия очаква, че през 2050 г. тя ще задоволява над 34 % от енергийните нужди. Ще се използват турбини, свързани в главните електропреносни мрежи, а също и несвързани - за индивидуално захранване. Целта е всички свързани турбини да бъдат под централно управление за оптимална работа. Работи се за създаване на станции за съхранение на енергията за балансиране на неравномерното производство и консумация - складове за енергия.

При излишък на вятърна енергия е предвидено да се използват помпено-акумулиращи или въздушно-компресорни станции. При недостиг на енергия те връщат акумулираната енергия в електрическа. В бъдеще всички източници на възобновяема енергия - хидропомпени, сълнчеви, вятърни, биоенергетични, ще работят в интегрирана мрежа.

Данчо ЛАЗОВ

Фирмата **Wood-Mizer** предлага алтернатива - гъвкав и производителен хоризонтален бандиц

- На пазара отново се лансира модел бандиц с промените в съответствие с новите условия за бизнес параметри за средно по големина производство

Подтикната от актуалните пазарни условия, американската фирма Wood-Mizer пуска отново на пазара своя среднопроизводителен бандиц с дистанционно управление LT70-remote. Направени са значителни подобрения на машината, което позволява включването ѝ в поточна линия с напречен транспортьор за трупите и заръбващ циркуляр. От богатия опит, който има, фирмата Wood-Mizer е установила, че съществуват много на брой предприятия, които искат да увеличат обема на производствените фасонирани материали, но не са в състояние да направят големите инвестиции, които се изискват за закупуването на един по-производителен и скъп бандиц като LT300 например. Те се нуждаят обикновено от един по-производителен бандиц от серията LT40 и LT70 без дистанционно управление, но не и много по-скъп. От друга страна, моделът LT300, който е част от най-успешните технологии на Wood-Mizer, освен значително по-високата цена изисква и поддържане на големи запаси от трупи, голям обем отпадъци под формата на стърготини, капаци и изрезки и т.н., което при сегашните трудни икономически условия често е неприемливо. В същото време технологичните предимства на LT300 не може да осигури никој един стандартен LT70 без дистанционно управление.

LT70 с дистанционно управление е проектиран още през 2001 г. Въпреки това, изключително успешното въвеждане на модела LT300 през 2003 г. донякъде засенчва модела LT70 с дистанционно управление. Две машини имат близка по концепция конструкция и функционалност, но LT300 бързо се налага. Сега в света работят повече от 300 бандици от този модел, като само в Европа са 150. Първоначално проектираният LT70 остава на заден план като недостатъчно добър в сравнение с LT300.

- Сегашните условия в еврозоната и на други места в Европа правят повторното пускане на пазара на LT70 съвсем логичен ход - обяснява Робърт Багински, менеджър по продажбите за Европа.

- Нашите инженери направиха промени в конструкцията на новия LT70 така, че да се използват по-евтини компоненти. Например ръчни, вместо електрически хидроразпределители, за да се намалят разходите, без да се прави компромис по отношение на функционалността - добавя той.

На практика по отношение на начина на работа и управление LT70-remote много прилича на LT300, като същевременно струва с 40 % по-малко. От гру-

„Екотехпродукт“ ООД
София, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
тел.: 02/979 17 10, 02/462 70 35
моб. 0899 133 107
office@ecotechproduct.com
www.wood-mizer.bg

га страна, неговата производителност е само с около 30 % по-ниска. Главният двигател е с мощност 18.5 kw и позволява разбичване на трупи с големи диаметър, като разходите за енергия са ниски в сравнение с тези при традиционните бандици. Намаляването на разхода на енергия допринася, разбира се, и за намаляване на отрицателните въздействия върху околната среда.

Производителността на LT70 с дистанционно управление се увеличава най-вече и благодарение на системата за транспортиране на материала, включваща напречен транспортьор за трупите, надлъжен наклонен транспортьор и напречен разпределителен транспортьор за разбичените материали. Върху напречния транспортьор за трупи могат да се подредят трупи

за работа в продължение на около четири часа. Нещо повече, дистанционното управление е просто за използване. Робърт Багински добавя: „Очевидно е, че LT70 с дистанционно управление и промишленият модел LT300 отговарят на различни изисквания на дървопреработващите предприятия. LT70 с дистанционно управление е лесен за поддръжка и използване. Електрическата част и електрониката са изпълнени по същия начин както при обикновения модел LT70 и новият бандиц може лесно да се включи в нова или съществуваща поточна линия. С новия LT70 с дистанционно управление ние допълваме LT300 с бандиц добри възможности и на достъпна цена, който ще се приеме по-добре в условията на този, да се наявавме не много продължителен спад в бизнеса“.

IN MEMORIAM

На 8 май 2009 г. почина доц. Иванка Тодорова ДАСКАЛОВА - първата жена преподавател в лесовъдското образование.

Родена е на 21.07.1924 г. с. Пчелински рът, Казанльшко.

През 1950 г. завършила Лесотехническия факултет на Селскостопанска академия, специалност „Лесовъдство“. Още същата година е назначена като технически ръководител в ГС - Казанльк.

През 1952 г. става редовен аспирант в катедра „Лесозашита“ на ВЛТИ под ръководството на проф. д-р Д. Стефанов. От 1953 г. е редовен асистент по лесозашита. През 1955 г. защитава успешно докторска дисертация на тема „Изследвания върху биологията, екологията и средствата за борба с ръждивата борова листна оса“. С това тя става първата жена инженер лесовъд в областта на естествените науки.

От 1971 г. чете лекции по защита на парковите растения на студентите от специалност „Озеленяване“ (сега „Ландшафтна архитектура“).

Развива ново научно направление, пренасочвайки научните си изследвания към цветни култури и декоративни насаждения. От 1972 г. е хабилитирана като доцент по защита на парковата растителност и същевременно води лекционен курс по лесозашита на студентите от специалност „Горско стопанство“.

Ръководи къръжици по лесозашита и защита на парковата растителност, организира практически занятия на открито и научни експедиции със студенти.

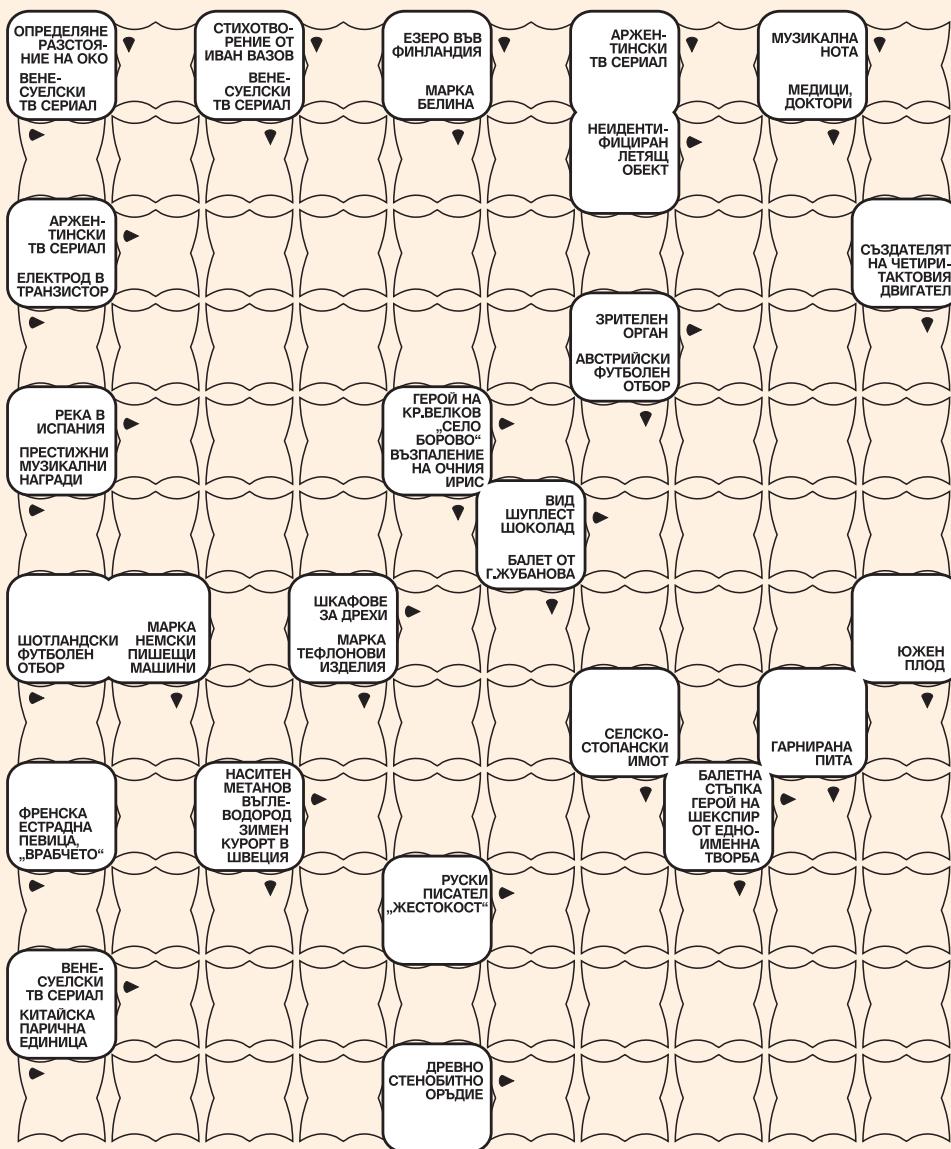
Над 60 са научните публикации на доц. Иванка Даскалова. Тя е автор на учебник и ръководство за упражнения „Зашита на парковата растителност“, съавтор на монография, посветена на болести и вредители по цветята, както и на два учебника за средния курс на специализирани техники по горско стопанство и озеленяване.

Доц. Даскалова е специализирала дългосрочно в чужбина и е участвала в международни научни конференции и симпозиуми в Русия, Украйна, Словакия и други страни. Пенсионира се през 1985 г., но до последния си дъх продължи да се вълнува за бъдещето на българската гора и проблемите на професионалната гилдия.

Поклон пред светлата ѝ памет!

Самораслящи

РЕЧНИК: АКАНАТ, ГАК, ЕГА

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 4/2009:

ВОДОРАВНО: „Обичате ли Брамс“. Окаден. Неофит. „Опор“. „На Лора“. Ли. Нома. Ас. АЕК. Иново. Анаконда. Аманитин. Ски. Ав. Нивет (Сали). „А и О“. Лаик. Растение. Горест. „Ла Скала“.

ОТВЕСНО: Сбор. Навло. Иконом. Ар. Очарование. Ад. Моникс. Стена. Ив. „Ена“. Атер. Ол. Ланитал. Иносан. Са. Обер. АТС. Роа (Ален). Осиек. Гаф. Анкона. Миледи. ИЛ. АСТИКА. Кеа.

КЛИМАТЕТ
СУШИЛНИ ЗА ДЪРВЕСИНА

GSM: 088 9 424 678
GSM: 089 8 614 581
www.klimatet.hit.bg
e-mail: klimatet@abv.bg

Играе си на двора внукът на бай Нено Балканджията с приятелче. Бай Нено пuma едното от двете деца:

- Какъв искаш да станеш като параснеш, Иванчо?
- Полицай - отговаря малкият.
- А аз бандит, за да си играем заедно - намесва се бързо и другото геме.

- Отчаяна съм - хленчи млада булчица пред новите си колежки. - Веднага след сватбата Нено спря да ми обръща внимание.

- Тогава се разведи с него...
- Вие пък. Мъжът ми се казва Георги...

На екскурзия бай Нено и жена му отишли в хотела.

- Ще ви сложа в една стая, ако докажете, че сте съпруги - посрещнал ги мъжът на рецепцията.

- Ако докажете, че не сме, ще съм ви задължен цял живот - отвърнал му бай Нено.

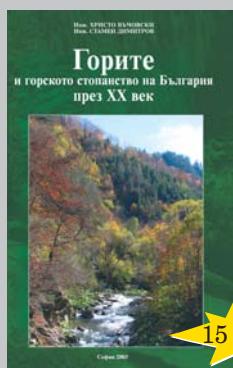
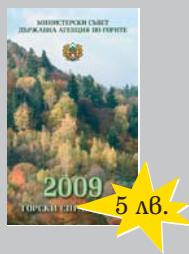
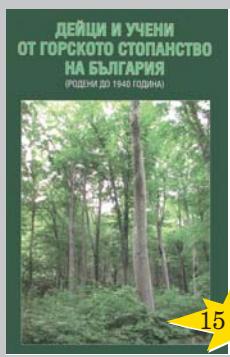
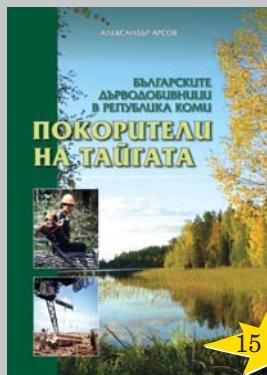
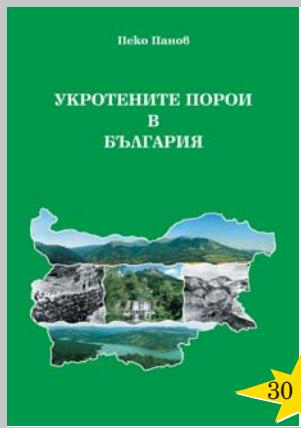
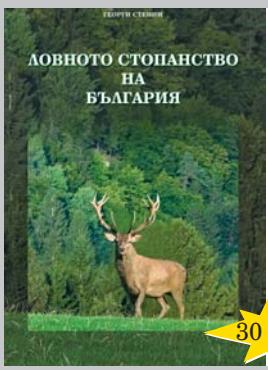
Камаджия спира внучката на бай Нено:

- Направихте нарушение.
- Момичето отговаря:
- Виновна съм, но може ли да ми простите, днес имам рожден ден.
- Поздравявам ви и, разбира се, че ви прощавам, и в същото време така ми се иска да пия едно хубаво уиски за ваше здраве довечера!

Полицай спира бай Нено за превищена скорост.

- Сто километра в час? - изненадва се той. - Та аз се движех със скорост, не по-голяма от четиридесет километра в час!
- А може би ще кажете, че изобщо сте стояли на едно място?
- пuma полицаят.
- Ами га! Практически направо бях спрял!
- Чудесно! Глоба за спиране на непозволено място.

Горска книгораница

*Изданията могат да се закупят от редакцията на списание „Гора“
За информация - тел.: 02 9888642*

Wood-Mizer
from forest to final form

LT20B
Наистина практично

НОВА КОНСТРУКЦИЯ НА РАМАТА
ДОКАЗАЛАТА СВОЯТА НАДЕЖДНОСТ ГЛАВА НА LT20
SW SETWORKS – УСТРОЙСТВО ЗА ЗАДАВАНЕ НА ДЕБЕЛИНИТЕ

Удължителни секции *

SW-08 Setworks

Устройство за белене на кората *

* Опции

Екотехпродукт ООД
София 1186
ул. Стар Лозенски път 38

тел/факс: 02/979 17 10, 4627035
тел.: 0899 133 107

office@ecotechproduct.com

WWW.WOOD-MIZER.BG

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg